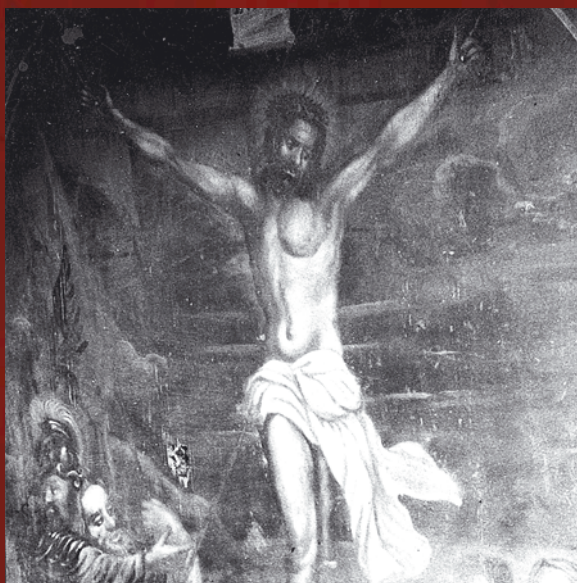

Marek Łuczak

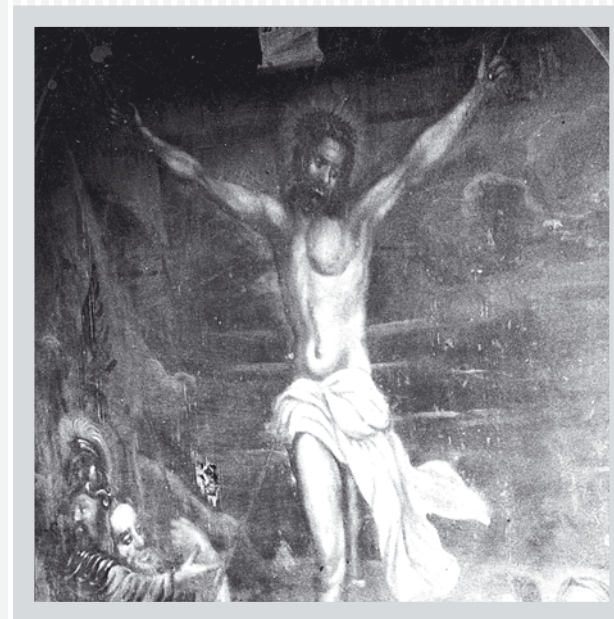

Utracone zabytki
sakralne
powiatu polickiego

Marek Łuczak

Utracone zabytki
sakralne
powiatu polickiego

Redakcja

Marek Łuczak

Opracowanie graficzne

Tomasz Gargula, Marek Łuczak

Korekta

Marek Gzel, Karolina Rynkiewicz

Fotografie

Marek Łuczak

Grafiki

Adolf Schill

Ikonografia pochodzi ze zbiorów Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie.

Copyright © 2014 M. Łuczak

Copyright © 2014 Pomorskie Towarzystwo Historyczne

Wszelkie prawa zastrzeżone. Żadna część niniejszej publikacji nie może być powielana i rozpowszechniana w jakiegokolwiek formie, w jakikolwiek sposób, bez pisemnej zgody wydawcy.

Wydawca

Pomorskie Towarzystwo Historyczne/KWP Szczecin/Zapol Spółka jawna

Skład i łamanie

Tomasz Gargula

Druk

Zapol Spółka jawna

Wydanie I.

Szczecin 2014 r.

ISBN 978-83-7518-721-2

Szanowni Państwo,

z przyjemnością oddajemy w Państwa ręce niniejszą publikację asp. szt. dr. Marka Łuczaka z Komendy Wojewódzkiej Policji w Szczecinie, policjanta zajmującego się zwalczaniem przestępczości przeciwko zabytkom. W 2014 roku w ramach działań prowadzonych przez Wydział Prewencji KWP w Szczecinie zrealizowaliśmy program *Poprawa bezpieczeństwa zabytków sakralnych w powiecie polickim*. Realizowany był on wspólnie z Komendą Powiatową Policji w Policach, Komendą Powiatową Straży Pożarnej w Policach oraz urzędami współpracującymi, dzięki czemu wykonano szereg przedsięwzięć, by zabezpieczyć zabytkowe wyposażenie kościołów na terenie całego powiatu. Braki w stanie zabytków opisano w katalogu, stanowiącym integralną część tej publikacji.

Mamy nadzieję, że opracowany przez nas katalog, pozwoli odzyskać utracone zabytki. Wierzymy, że z czasem uda nam się wykreślić z niego kolejne pozycje, przywracając je społeczeństwu.

*Komendant Wojewódzkiej Policji w Szczecinie
insp. Jarosław Sawicki*

Szanowni Państwo,

Gmina Dobra, stanowiąca zachodnią rubież naszego kraju, posiada interesującą ofertę turystyczną dla osób, chcących poznać uroki Pomorza Zachodniego. Rewelacyjne zabytki takie jak kościoły w Dobrej, Mierzynie, Buku, Wąwelnicy i Wołczkowie oraz ich wyposażenie stanowią wspaniałe przykłady pomorskiego gotyku. Odnalezienie zaginionych zabytków leży w interesie wszystkich mieszkańców gminy i osób, które dopiero odkrywają jej uroki.

Teresa Dera
Wójt Gminy Dobra

Szanowni Państwo,

oddajemy w Państwa ręce publikację dr Marka Łuczaka o utraconych zabytkach sakralnych powiatu polickiego. Kościoły i ich wyposażenie są trwałym świadectwem historii mieszkańców obecnych i niemieckich. Na terenie gminy Kolbaskowo czas i wojenne zawieruchy wiele z kościołów obróciło w ruiny, a pięć budowli przestało istnieć. Pozostałe odbudowano dzięki staraniom mieszkańców i Kościoła, a kilka budowli wpisanych jest w rejestr zabytków jako trwałe ruiny. Działania gminy skierowane na ochronę zabytków pokrywają się z intencją Komendy Wojewódzkiej Policji w Szczecinie, by odzyskać i przywrócić mieszkańcom ich utracone dziedzictwo.

Małgorzata Schwarz
Wójt Gminy Kolbaskowo

Szanowni Państwo,
na terenie Gminy Nowe Warpno, malowniczo położonej wzdłuż brzegu Zalewu Szczecińskiego oraz pośród lasów Puszczy Wkrzańskiej, znajdują się cenne zabytki architektury. We wsi Warnołęka położony jest XVIII-wieczny kościół ryglowy, w Nowym Warpnie wzniesiony w 1793 r. kościół myśliwski przy ul. Szczecińskiej oraz wspaniały gotycki kościół parafialny z XV w., który jest swoistą perłą w regionie. Ponadto okazałymi budowlami regionu są neorenesansowy pałac z XIX w. oraz ryglowy ratusz miejski wzniesiony w 1697 r. Rozwój turystyki i ochrona zabytków należą do priorytetów gminy, ciesząc się więc, że możemy wesprzeć inicjatywę Komendy Wojewódzkiej Policji w Szczecinie by odzyskać utracone zabytki z naszego regionu.

Władysław Kiraga
Burmistrz Nowego Warpna

Szanowni Państwo,
Gmina Police od wielu lat finansuje publikacje, które mają na celu popularyzację wiedzy o przeszłości i współczesności naszej małej ojczyzny. Ale po raz pierwszy tematem publikacji są wizerunki utraconych, ruchomych zabytków sakralnych. Niektóre zostały przemieszczone ze swoich macierzystych świątyń do innych kościołów. Inne wymagają odnalezienia. Gmina Police może się poszczycić bogatą i dramatyczną historią. W zabytkach odnajdujemy autentyczny obraz niemieckiej rzeczywistości, która poprzedziła obecność polskich osadników na tych ziemiach. Składam wyrazy wdzięczności i uznania dla autorów niniejszej publikacji oraz służb, które podjęły się poprawy stanu bezpieczeństwa naszych zabytków sakralnych. Z nadzieją, że książeczka ta pomoże odzyskać brakujące eksponaty, życzę Państwu miłej lektury.

Burmistrz Polic
Władysław Diakun

Spis treści

Podsumowanie programu Poprawa bezpieczeństwa zabytków sakralnych w powiecie polickim	13
Przepisy kościoła katolickiego w sprawie obrotu dziełami sztuki sakralnej w Polsce	25
Znaczenie rejestracji zabytków sakralnych	29
Katalog zabytków skaralnych utraconych i zaginionych z powiatu polickiego	39
Bibliografia	94

Wykaz miejscowości

Barnisław 40-41
Bezrzecze 42-47
Będargowo 48-53
Kołbaskowo 54-63
Mierzyn 64-69
Niekłończyca 70-75
Nowe Warpno 76-83
Tanowo 84-85
Trzebież 86-87
Wąwelnica 88-93

Publikacja powstała powstała dzięki wsparciu finansowemu:

Gmina Dobra

Gmina Kołbaskowo

Gmina Nowe Warpno

Gmina Police

Serdecznie dziękuję gminom: Dobra, Kołbaskowo, Nowe Warpno oraz Police za wsparcie finansowe publikacji oraz osobom, które pomagały mi podczas różnych etapów jej powstawania. Są to: Tomasz Gargula, Arkadiusz Popiół, Marek Gendek, Zbigniew Wojtowicz, ks. Marek Cześnin, Piotr Mazur, Marek Gzel, Ewa Stanecka, Maria Kompowska, Monika Barwik, Karolina Rynkiewicz, proboszczowie parafii pow. polickiego oraz kierownictwo KWP w Szczecinie.

asp. szt. dr Marek Łuczak

Podsumowanie programu „Poprawa bezpieczeństwa zabytków sakralnych w powiecie polickim”

W listopadzie 2014 roku z inicjatywy Wydziału Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Szczecinie zrealizowano program „Poprawa bezpieczeństwa zabytków sakralnych w powiecie polickim”. Projekt realizowany był przy udziale dzielnicowych z Komendy Powiatowej Policji w Policach, na których rejonie prowadzono program, strażaków z Komendy Powiatowej Straży Pożarnej w Policach oraz proboszczów miejscowych parafii¹.

Doświadczenia wprowadzonego w życie w 2007 roku pionierskiego programu pod nazwą „Ochrona dziedzictwa kulturowego powiatu sławieńskiego”, którego celem było m.in. porównanie ilości obiektów wpisanych w rejestrach konserwatora zabytków ze stanem rzeczywistym, wykazały, że istnieje znaczna rozbieżność między tymi dwoma zestawieniami. Stwierdzono bowiem brak 20 zabytkowych budynków oraz liczne nieprawidłowości w zakresie zabezpieczenia zabytkowego mienia na terenie powiatu sławieńskiego. W 2009 roku Komenda Wojewódzka Policji w Szczecinie zrealizowała pilotażowy program „Rejestracja zabytków na terenie miasta Szczecin”, podczas którego wykonano znakowanie ok. 600 obiektów ruchomych oraz wykonano ok. 2500 fotografii. W roku 2012 wspólnie ze Starostwem Powiatowym w Stargardzie Szczecińskim wykonano projekt „Poprawa bezpieczeństwa zabytków sakralnych w powiecie stargardzkim”, podczas którego zewidencjonowano wyposażenie 83 kościołów, wykonując ponad 2000 fotografii².

W trakcie trwania programu rejestracji zabytków sakralnych w powiecie polickim wykonano łącznie 1281 fotografii. Ewidencją fotograficzną objęto zabytkowe wyposażenie kościołów stanowiące elementy stałe wyposażenia np. witraże, polichromie, detale architektoniczne, oraz elementy ruchome, jak

¹ M. Łuczak, Projekt *Poprawa bezpieczeństwa zabytków sakralnych w powiecie polickim*, WP KWP Szczecin, L.dz. WP-2760/14.

² Program „Bezpieczeństwo zabytków naszą wspólną sprawą”, z zb. Starostwa Powiatowego w Stargardzie Szczecińskim, Stargard Szczeciński 2012; Pismo KWP w Szczecinie Starosty Stargardzkiego, WK KWP, L.dz. 5904/12; Łuczak M., *Policja w walce o zabytki. Zbiór zagadnień z przeciwdziałania przestępczości przeciwko zabytkom. Katalog zabytków i dzieł utraconych z województwa zachodniopomorskiego, Szczecin 2012.*

rzeźby, obrazy, ambony, ołtarze itp. Oprócz zabytków dokumentowano również przedmioty współczesne – paramenta kościelne o cechach zabytków, wskazane przez proboszcza na wypadek kradzieży. Wykonana w formie elektronicznej fotograficzna ewidencja zawiera oprócz barwnych fotografii, nazwę obiektu z którego pochodzi element wyposażenia oraz nazwę tego elementu zgodną z nazwą historyczną. Zabytki dokumentowano za pomocą dwóch pełno-klatkowych lusterek cyfrowych z matrycami o parametrach 12 i 36 MPix, przy wykorzystaniu standardowych obiektywów Zeiss Planar 50 F1,4, teleobiektywu Nikkor 200-400 F4. Wykonana dokumentacja fotograficzna została przekazana do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie, Diecezjalnego Konserwatora Zabytków w Szczecinie oraz do zasobów komórki koordynującej przestępczość przeciwko zabytkom w Komendzie Wojewódzkiej Policji w Szczecinie.

W przypadku stwierdzenia rażących uchybień przy zabezpieczeniu obiektu, w którym przechowywane były zabytkowe przedmioty, Policja i podmioty współpracujące mogły wystąpić o usunięcie tych uchybień do właściciela obiektu z powiadomieniem wojewódzkiego konserwatora zabytków, jednak ograniczono się jedynie do omówienia z proboszczami parafii systemów zabezpieczeń oraz możliwości ich poprawy. Większość kościołów posiadało standardowe zabezpieczenia, część z nich posiadała dodatkowo instalację alarmową, kraty oraz drzwi antywłamaniowe.

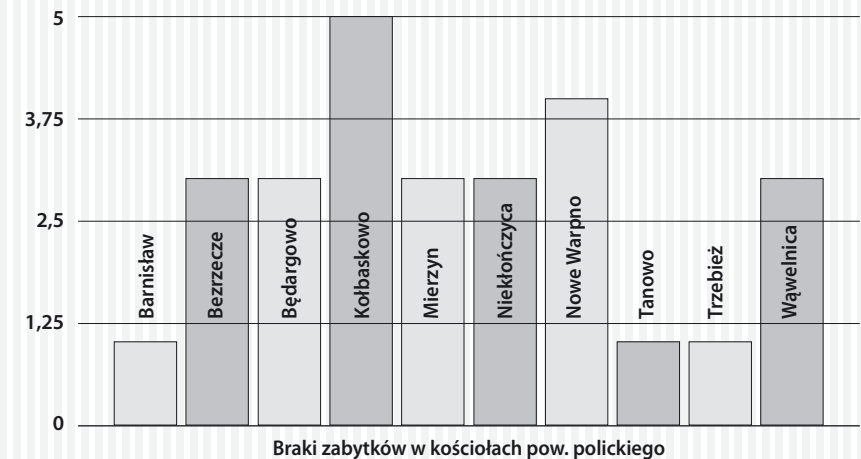
Zgodnie z założeniami programu funkcjonariusz straży pożarnej Powiatowej Straży Pożarnej w Policach wykonywał kontrolę kościoła w kwestiach zabezpieczenia przeciwpożarowego. Wykonano kontrolę wszystkich gaśnic, pod kątem ich certyfikacji i ważności, oznaczeń wyjść ewakuacyjnych oraz zagrażających bezpieczeństwu połączeń elektrycznych. Wszystkie zagadnienia zostały zebrane w spójny raport przekazany bezpośrednio do proboszczów parafii. Należy podkreślić otwartość proboszczów w kwestii poprawy bezpieczeństwa, gdyż wielokrotnie wraz z zakończeniem prac w kościele księża zabierali gaśnice, z nieważnym certyfikatem, celem ich natychmiastowej wymiany.

Po zakończeniu prac terenowych w ramach realizacji projektu: Poprawa bezpieczeństwa zabytków sakralnych w powiecie polickim, pobrano zbiór kart ewidencyjnych zabytków ruchomych ze zbiorów Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie celem weryfikacji stanu zabytków. Z kart wykonano ok. pół tysiąca skanów na potrzeby porównania zewidencjonowanych zabytków z fotografiami wykonanymi podczas projektu, by ustalić czy nie nastąpiła utrata lub przemieszczenie zabytku. Podczas pierwszej próby weryfikacji wykazano brak 40 zabytków, które zostały utracone w nieznanymi okoliczno-

ciach, w tym kilku zabytków rejestrowych, czyli najcenniejszych. W trakcie dalszej weryfikacji przy wsparciu Diecezjalnego Konserwatora Zabytków oraz dzięki zaangażowaniu proboszczów parafii, część zabytków udało się odnaleźć w innych kościołach lub pomieszczeniach przynależnych do parafii. Dodatkowo proboszczowie otrzymali cyfrowe kopie skanów kart zabytków, które znajdują się na terenie danej parafii. Obecne braki zabytków ruchomych dla całego powiatu polickiego wynoszą 27 obiektów, w tym trzy zabytki rejestrowe.

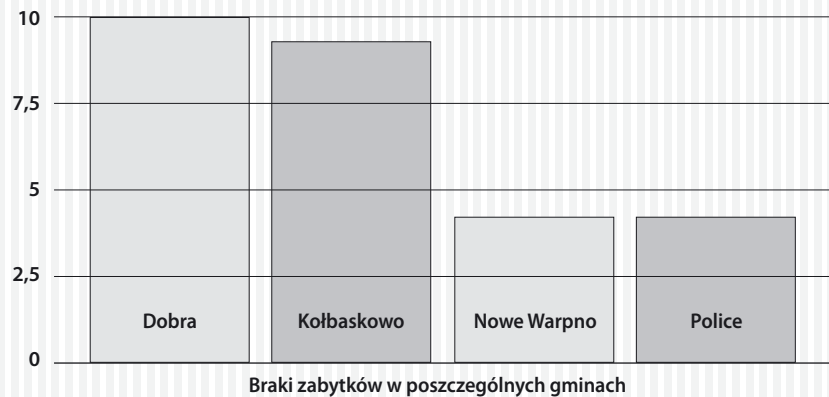
Miejscowość	Liczba brakujących zabytków ewidencyjnych	Liczba brakujących zabytków rejestrowych	Braki łączne
Barnisław	1		1
Bezrzecze	2	1	3
Będargowo	3		3
Kołbaskowo	4	1	5
Mierzyn	2	1	3
Nieklonczyca	3		3
Nowe Warpno	4		4
Tanowo	1		1
Trzebież	1		1
Wąwelnica	3		3
Łącznie	24	3	27

Tabela 1. Zestawienie utraconych zabytków w kościołach powiatu polickiego wg miejscowości.

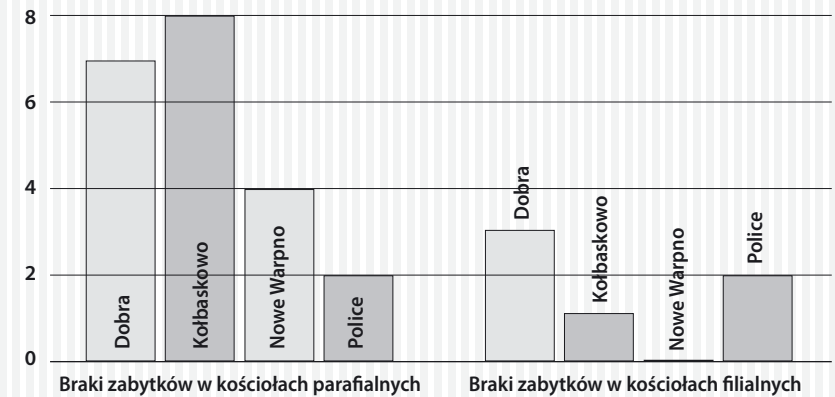
Wykres 1. Zestawienie braków zabytków sakralnych w powiecie polickim z podziałem na miejscowości.

W związku z powyższym, w uzgodnieniu z wojewódzkim i diecezjalnym konserwatorem zabytków oraz na prośbę proboszczów, zaginione zabytki zostały zarejestrowane w polskiej bazie utraconych zabytków prowadzonej przez Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów. Figurują one jako zaginione w nieznanymi okolicznościach, gdyż brak części z nich stwierdzono już podczas ogólnych kontroli w latach 1986-1987 i 2003 roku. Należy przy tym zaznaczyć, że część obiektów nie została wpisana do rejestru zabytków z powodu ich braku w kościele, np. ambonę w Tanowie wpisano decyzją z 27 grudnia 2002 roku, z powodu braku zapleczka stanowiącego integralną część ambony, nie został on objęty rejestrem (numer rejestru B-22 jest przekreślony na karcie zabytku).

Analizując braki zabytków w kościołach należy zwrócić uwagę na stosunek braków w kościołach parafialnych i filialnych powiatu polickiego. Dysproporcje wynikają przede wszystkim z nagromadzenia zabytków w ośrodkach, które rozpoczęły działalność duszpasterską po zakończeniu II wojny światowej, gdzie zinwentaryzowano zabytki w 2 poł. lat 80-tych XX w. W trakcie odbudowy kościołów filialnych prowadzonej w latach 90-tych XX w., były one wyposażane z zasobów kościołów parafialnych. Paramenta kościelne były więc często przenoszone bez powiadomienia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Na ten moment nie ma możliwości stwierdzenia, w jakich okolicznościach doszło do utraty zabytków. Zarówno Wojewódzki Konserwator Zabytków w Szczecinie, Diecezjalny Konserwator Zabytków w Szczecinie oraz proboszczowie nie są w stanie ustalić gdzie znajdują się utracone zabytki oraz czy zostały one utracone w wyniku przestępstwa.

Zabytki ruchome w kościołach w większości znajdują się w rejestrach właściwego terytorialnie wojewódzkiego konserwatora zabytków. Rejestry te obejmują zarówno przedmioty ekspozycyjne w dobrym stanie zachowania, jak i przedmioty uszkodzone, ujęte w rejestrach ze względu na ich wartość historyczną.

Reformy II Soboru Watykańskiego dotyczące sztuki sakralnej, oraz jej kryteria: chrystocentryzm, zaakcentowanie zbawczego charakteru religii, współczesnienie jej, realizacja wspólnotowego charakteru liturgii, ekumenizm, pluralizm, piękno, godność, powaga, właściwe ujęcie, zrozumiałość, oryginalność, wysoki poziom artystyczny oraz wychowawczy charakter wypełniano w rozmaity sposób. Dokumenty uzupełniające opracowaną przez II Sobór Watykański (Vaticanum II) koncepcję sztuki kościelnej podkreślały związaną z chrystocentryzmem dominującą rolę ołtarza i zmieniły obowiązujący układ wnętrza sakralnego przez odsunięcie ołtarza od ścian, zmieniając ich położenie na bliższe centrum świątyni³.

Zmiany wystroju kościołów realizowano w rozmaity sposób, najczęściej tworząc ołtarz główny bliżej łuku tęczowego w formie stołu lub tombu. Dawny ołtarz ustawiony we wschodniej części prezbiterium był pozostawiany lub rozbierany na czas remontu kościoła. Często jednak ze względu na swój stan techniczny oraz zasadę, że w kościołach mają znajdować się jedynie przedmioty używane do liturgii, ołtarza nie montowano z powrotem. Ustawiano go w nawach bocznych lub składowano na strychu, w wieży lub w pomieszcze-

³ A. Buszko, *Ewolucja myśli architektonicznej w sztuce sakralnej po reformach Soboru Watykańskiego II na przykładzie Krakowa*, Kraków 2006, rozprawa doktorska w zb. Biblioteki Politechniki Krakowskiej.

niach zakrystii. Podobnie traktowano prospekty organowe, empery kolatorskie oraz ławy fundatorów ustawiane przy ścianach lub na podwyższeniach.

W związku z realizacją programu rejestracji zabytków w powiecie stargardzkim w 2013 roku, dokonano weryfikacji istniejących zabytków ruchomych z rejestrami wojewódzkiego konserwatora zabytków w Szczecinie. Pismem z dn. 4 lutego 2014 roku Starostwo Powiatowe w Stargardzie Szczecińskim powiadomiło o braku 22 zabytków ruchomych w kościołach. Zabytki te zweryfikowano dodatkowo z powstałym w 2010 roku Katalogiem Zabytków Powiatu Stargardzkiego, pod red. dr. Marcina Majewskiego. Około 50% zaginionych przedmiotów stanowiły lichtarze XVII i XVIII-wieczne, pozostałe zabytki to m.in.: dzwon sygnałowy, gotyckie rzeźby, romańska i renesansowa chrzcielnice, ambona oraz złoty kielich z 1654 roku⁴.

Przyjmując, że zaginięcia zabytków dotyczą tylko jednego powiatu, można przyjąć to jako wyznacznik stanu braków ewidencyjnych na całe województwo, w którego skład wchodzi 18 powiatów i 3 miasta na prawach powiatu. Daje to szacunkowo liczbę około 450 obiektów, zaginionych z terenu całego województwa. W skali kraju, przy liczbie 16 województw, może to dać zatrważającą liczbę 7200 obiektów.

Powiat policki znajdował się w dużo gorszej sytuacji niż powiat stargardzki, gdyż w okresie powojennym bliskość granicy państwowej, działania wojenne związane ze zdobyciem Szczecina i dalszy ruch wojsk koalicyjnych na Berlin przetoczył się przez tereny powiatu, powodując duże zniszczenia. Dodatkowo sytuacja polityczna sprzyjająca rozbiórce kościołów doprowadziła do ich rozbiórki w celu pozyskania materiału budowlanego. Dla przykładu – na terenie dzisiejszej gminy Kołbaskowo znajdowało się 15 gotyckich świątyń, z tego obecnie tylko 6 pełni funkcje sakralne. Całkowicie zniszczone zostały kościoły w Warzymicach, Ustowie, Przeclawiu, Siadle Górnym i Kurowie. Inne kościoły pozostają w trwałej ruinie jako obiekty objęte ochroną konserwatorską. Problemem były również powojenne przemieszczenia zabytków, nieodnotowane przez urzędy konserwatorskie. Dla przykładu, do kościoła w Kołbaskowie po 1945 roku przeniesiono ołtarz główny i dzwon ze zrujnowanego kościoła w Smoleńcinie, oraz dzwon z kościoła w Kamieńcu. Będargowo posiada ołtarz główny i ambonę z kościoła w Bobolinie, który odbudowano dopiero w latach 90-tych XX w, tam też przechowywana jest misa chrzcielna z rozebranego

⁴ Pismo Starostwa Powiatowego w Stargardzie Szczecińskim z dn. 4 II 2014 r., Sygn. WP.4123.3.1.Oc1 w zb. WK KWP w Szczecinie; Pismo KWP w Szczecinie do NIMOZ z dn. 05 II 2014 r., L.dz. KR-I-585/14; *Katalog zabytków powiatu stargardzkiego*, t. 1-2, red. Marcin Majewski, Stargard: Muzeum w Stargardzie, 2010.

kościół w Warzymicach, która w dokumentacji konserwatorskiej figuruje na stanie kościoła w Mierzynie. W przypadku kościoła w Stolcu części ołtarza znajdują się w kościele św. Jakuba w Szczecinie, gdzie część z nich zamontowano jako stały element wystroju kaplic. Do kościoła w Tanowie, urządzonego w dawnej restauracji, przeniesiono ambonę, anioła chrzcielny oraz figury z ołtarza rozebranego kościoła w Mścięcinnie, jednak we wszystkich opracowaniach wyposażenie jest opisywane jako pochodzące z rozebranego kościoła w Tanowie. Takie przesunięcia utrudniają poszukiwania zabytków, gdyż mylnie można oprzeć się na opisie przedwojennego wyposażenia kościoła, które jest nieadekwatne gdyż stanowiło wyposażenie innego kościoła. Bez dokładnego rozeznania w historii i zabytkach powiatu można popełnić wiele istotnych błędów, na przykład przy wpisywaniu utraconego wyposażenia na listę strat wojennych Polski, gdzie prawdopodobnie zarejestrowano wiele pozycji, których nie powinno tam być, gdyż znajdują się w innych kościołach, a z kolei brakuje tych właściwych – które faktycznie zaginęły.

Badania dotyczące historii i wyposażenia kościołów przeprowadził na początku XX w. Hugo Lemcke, wyniki których opublikował w 1901 roku w książce *Die Bau- und Kunstdenkmäler des Regierungsbezirks Stettin*⁵. Lemcke opracował zarys historii opisywanych miejscowości na podstawie *Pommersches Urkundenbuch* oraz publikacji H. Berghausa *Landbuch der Herzogthum Pommern und des Fürstenthums Rügen*, wydanej w 1865 roku⁶. W zbiorach Muzeum Narodowego w Szczecinie znajduje się kilka fotografii z przedstawieniami kościołów i ich wyposażenia, wykonanych na potrzeby inwentarza Lemckego.

Po wojnie historią kościołów gm. Kołbaskowo zajął się Zygmunt Świechowski, a wyniki swoich badań opublikował w 1950 roku w książce „Architektura granitowa Pomorza Zachodniego w XIII wieku”. Autor prześledził analogie pomiędzy budowlami granitowymi z terenu Pomorza Zachodniego i opracował system datowania oparty na analizie techniki budowy i obróbki kwadr w przypadku potwierdzonych źródłowo dat budowy poszczególnych kościołów, jednak nie zajmował się on wyposażeniem kościołów⁷. Kolejnym dużym wkładem w powiększaniu stanu wiedzy dot. zabytkowych kościołów była dokumentacja konserwatorska wykonana w 1959 roku przez Lubomirę Madejską, uboga w historiografię, ale ukazująca stan budowli w końcu lat 50-tych XX w., uzupełniona przez kilka czarno-białych fotografii. W 1962 roku

⁵ H. Lemke, *Die Bau- und Kunstdenkmäler des Regierungsbezirks Stettin*, Heft V, Stettin 1901.

⁶ H. Berghaus, *Landbuch der Herzogthum Pommern und des Fürstenthums Rügen*, t. II, Anklam, Berlin 1865.

⁷ Z. Świechowski, *Architektura granitowa Pomorza Zachodniego w XIII w.*, Poznań 1950.

Róża Kąsinowska wykonała karty najcenniejszych obiektów z fotografiami, uzupełnione następnie w latach 80-tych XX w. Jest to o tyle cenny materiał, ponieważ często jest jedynym dokumentującym stan zabytków kilkanaście lat po wojnie⁸. W latach 1986-1990 roku powstały opracowania konserwatorskie w formie kart ewidencyjnych zabytków dla poszczególnych obiektów, autorami byli Ewa Gwiazdowska, Stanisław Horoszko, Barbara Ochendowska-Grzelach, oraz Ewa Soroka. Kolejne informacje o kościołach zawarto w hasłach do suplementu I – Encyklopedii Szczecina, pod red. prof. Tadeusza Białeckiego, gdzie autorami opracowań byli Kazimiera Kalita-Skwirzyńska, Anna Małgorzata Walkiewicz oraz Lucyna Turek-Kwiatkowska⁹. W roku 2000 ukazał się schematyzm ks. infułata Romana Kostynowicza dotyczący istniejących kościołów na terenie gminy, w którym zawarto krótkie informacje historyczne, uzyskane od proboszczów parafii oraz daty odbudowy i poświęcenia kościołów¹⁰. Informacje te, szczególnie w kwestii historii po 1945 roku – tj. daty konsekracji budowli, oraz ich odbudowy, często są sprzeczne z kolejnym wydaniem schematyzmu z roku 2007 – Archidiecezja Szczecińsko-Kamieńska w roku trzydziestolecia 1972-2007¹¹.

Duży wkład miały opracowania stowarzyszenia Czas Przestrzeń Tożsamość, które wydało w 2005 roku publikację „Jasienica” autorstwa Kazimierzy Kality-Skwirzyńskiej, oraz „Stolec, Rzędziny, Łęgi” też autorstwa Mirosława Opęchowskiego¹². W 2007 roku ukazała się publikacja Wojciecha Łopucha „Nowe Warpno”, oraz jej drugie poszerzone wydanie z 2010 roku¹³ a w roku 2008 kolejna publikacja Kazimierzy Kality-Skwirzyńskiej oraz Mirosława Opęchowskiego „Dobra i okolice”¹⁴. W 2010 roku ukazała się publikacja „Historia i zabytki Gminy Kołbaskowo”, gdzie opracowano stan wiedzy o kościołach wszystkich dotychczasowych badaczy i przedstawiono na tle poszczególnych miejscowości gminy¹⁵. W tym samym roku ukazała się publikacja „Szczecin Bezrzecze”, gdzie przedstawiono historię kościoła w Bezrzeczu i jego istniejące wyposażenie¹⁶. W roku 2013 ukazała się kolejna publikacja „Gotyckie kościoły Gminy Kołbaskowo”, gdzie poszerzono wiedzę o wypo-

⁸ L. Madejska, Karty ewid. zab. arch. i bud. do poszczególnych kościołów w zb. WKZ w Szczecinie, rkp. Szczecin 1959; R. Kąsinowska, Karty ewid. zab. w zb. WKZ w Szczecinie, rkp. Szczecin 1962.

⁹ *Encyklopedia Szczecina*, Suppl. I, Szczecin 2003.

¹⁰ R. Kostynowicz, *Kościoły Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej*, t. II, Szczecin 2000.

¹¹ *Archidiecezja Szczecińsko-Kamieńska w roku trzydziestolecia 1972-2007*, Szczecin 2007.

¹² K. Kalita-Skwirzyńska, *Jasienica*, Szczecin 2005; K. Kalita-Skwirzyńska, M. Opęchowski, *Stolec, Rzędziny, Łęgi*, Szczecin 2005.

¹³ W. Łopuch, *Nowe Warpno*, Szczecin 2007; W. Łopuch, *Nowe Warpno*, Szczecin 2010.

¹⁴ K. Kalita-Skwirzyńska, M. Opęchowski, *Dobra i okolice*, Szczecin 2008.

¹⁵ M. Łuczak, *Historia i zabytki Gminy Kołbaskowo*, Szczecin 2010.

¹⁶ M. Łuczak, *Szczecin Krzekowo, Bezrzecze*, Szczecin 2010.

sażeniu ruchomym kościołów, ustalając losy kilku cennych przedwojennych zabytków. W tym samym roku ukazała się monografia „Mierzyn przez wieki”, gdzie opracowano historię i istniejące zabytkowe wyposażenie kościoła w Mierzynie¹⁷. W 2014 roku ukazała się ważna publikacja wydana przez kurie „Kościoły Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej”, t. 1 opisujące historię oraz wyposażenie kościołów dekanatów szczecińskich i dekanatu Police¹⁸.

Brak ikonografii i trudności z dotarciem do przedwojennych mieszkańców gminy, umożliwiają jedynie opracowywanie istniejących źródeł i doprecyzowanie ram chronologicznych pewnych wydarzeń. Istotne w pracy było także zebranie jak największej ilości danych o niezwykle cennym wyposażeniu kościołów, które zaginęło po wojnie lub zostało przemieszczone do innych miejscowości. Losy kościołów i ich wyposażenia są przyczynkiem do poszerzenia wiedzy o historii miejscowości powiatu polickiego. Ich metryka oraz kontynuacja pierwotnej funkcji w tradycji chrześcijańskiej świadczy o trwałości historii oraz jej pomników.

Stan strat zabytków ruchomych nie jest dokładnie znany i wynika on ze sposobu organizacji pracy urzędu zajmującego się tym problemem. Zachodniopomorski Urząd Ochrony Zabytków liczy 22 osoby, a jego koszalińska delegatura 9 osób. W skład urzędu m.in. wchodzi sekretariat, księgowość, finanse, informatyk oraz archiwum, redukując do połowy ilość pracowników merytorycznych urzędu, biorących udział w ewentualnych inspekcjach zabytków. Szczeciński urząd dysponuje tylko jednym samochodem, który wykorzystywany jest do odbioru prac konserwatorskich w rejonie, poprzez ogłędziny zabytków w terenie, na kontroli stanu zachowania obiektów skończywszy. Wydział do spraw Inspekcji Zabytków Ruchomych liczy jedną osobę, którą nieetatowo okresowo wspomaga jeden z pracowników urzędu. Wydział ten sprawuje nadzór nad kilkoma tysiącami zabytków ruchomych znajdujących się na terenie województwa zachodniopomorskiego. Kierownik jednoosobowego wydziału prowadzi rejestr zabytków ruchomych, wydaje decyzje o wpisie do rejestru, wykonuje aktualizacje dokumentacji, opiniuje plany i zakresy prac konserwatorskich, oraz dokonuje ich odbioru w terenie po zakończeniu konserwacji. Nie ma więc fizycznej możliwości by pracownik był w stanie skontrolować nawet małą część tych zasobów. Wyjazdy terenowe zazwyczaj mają miejsce, gdy zachodzą ku temu konkretne przesłanki – degradacja lub zniszczenie zabytku, o ile urząd posiada taką wiedzę. Podobna sytuacja dotyczy również innych województw w Polsce.

¹⁷ M. Łuczak, *Gotyckie kościoły Gminy Kołbaskowo*, Szczecin 2013; M. Łuczak, *Mierzyn przez wieki*, Szczecin 2013.

¹⁸ *Kościoły Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej*, t. 1, Szczecin 2014.

Podsumowując założenia programu należy stwierdzić, że cele w nim założone zostały zrealizowane. Wykonano prawie 1300 fotografii zabytków i paramentów kościelnych na wypadek kradzieży w 23 kościołach powiatu polickiego. Ujawnione braki w stanie zabytków zostały zarejestrowane jako poszukiwane w bazie utraconych zabytków Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, co w przyszłości umożliwi ich wytopienie przez Policję i agencje rządowe w przypadku pojawienia się ich w obiegu antykwarycznym. Dzięki przeprowadzeniu kontroli pod kątem zabezpieczeń antywłamaniowych i przeciwpożarowych przez policjantów i strażaków, uświadomiono proboszczom stan faktyczny. W przypadku zaniedbań przy zabezpieczeniach przeciwpożarowych w większości przypadków zostały one doprowadzone do stanu akceptowalnego, poprzez wymianę i zakup gaśnic. W przypadku zabezpieczeń antywłamaniowych udzielono głównie porad w kwestii zabezpieczenia okien, drzwi, oraz właściwych nawyków np. niepozostawianie w kościele kluczy do sejfów i tabernakulum. Założenie instalacji alarmowej dla wybranych kościołów pozostawiono w gestii proboszczów, deklarując pomoc przy uzgodnieniach w planowaniu jej w przyszłości.

W przyszłości w ramach dobrych praktyk należy wprowadzić system szkoleń dla policjantów we wszystkich jednostkach województwa dotyczący przeciwdziałania przestępczości przeciwko zabytkom oraz przepisów prawa regulujących te działania. Ważnym przedsięwzięciem byłoby przeprowadzenie szkolenia dla proboszczów z terenu każdego powiatu z udziałem diecezjalnego konserwatora zabytków, pracownika urzędu ochrony zabytków, zajmującego się rejestrem zabytków oraz oceną wniosków proboszczów o dofinansowania oraz osoby odpowiedzialnej za dotacje w gminie. Szkolenie w takiej formie, może wyjaśnić przepisy prawa ochrony zabytków oraz pokazać możliwości pozyskiwania środków na renowacje i wykonanie zabezpieczeń w obiektach zabytkowych. Dodatkowo proboszczowie powinni otrzymać dokumentację dot. zabytków na terenie swojej parafii, a także wykonać aktualne zdjęcia zabytków na wypadek kradzieży. Należy również wprowadzić osobny protokół przekazania obiektów zabytkowych oprócz protokołu przekazania inwentarza, sporządzenia którego nakazuje kan. 1283 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 25 stycznia 1983 roku. Programy rejestracji zabytków należy wprowadzić w życie we wszystkich powiatach województwa, by wykonać często brakujące zdjęcia zabytków na wypadek kradzieży oraz ustalić braki w stanie zabytków. Ich rejestracja w bazach danych jest niezbędna by śledzić pojawianie się poszukiwanych zabytków na rynku antykwarycznym lub w katalogach aukcyjnych.

Policja, przy podejrzeniu, że mogą one być utracone w wyniku przestępstwa, na podstawie rejestracji może takie obiekty zatrzymać, wyjaśnić okoliczności zaginięcia lub kradzieży a następnie przekazać obiekt właścicielowi.

Ostatnim, lecz istotnym, punktem realizacji programu było rozesłanie katalogu utraconych zabytków sakralnych z pow. polickiego do wszystkich policjantów z KPP Police, rozdanie jej proboszczom oraz służbom konserwatorskim i pracownikom urzędów gmin, by usprawnić poszukiwania i wskazać zagrożenia jakie mogą dotyczyć naszego wspólnego dziedzictwa, które chronimy.

Realizacja programu rejestracji zabytków w kościele w Dobrej, 2014

Kontrola przeciwpożarowa w kościele w Policach prowadzona w ramach programu rejestracji zabytków sakralnych w powiecie polickim (fot. M. Łuczak), 2014

Dokumentowanie zabytkowych dzwonów na wieży kościoła w Kolbaskowie (fot. Z. Wojtowicz), 2014

Przepisy kościoła katolickiego w sprawie obrotu dziełami sztuki sakralnej w Polsce

Przepisy dotyczące ochrony zabytków w kościele katolickim pojawiły się już w renesansie, na pocz. XIX w. Stolica Apostolska i papież Pius VII postulowali powołanie instytucji do ochrony zabytków starożytności⁷². Niestety w przepisach Kodeksu Prawa Kanonicznego brak jest skonkretyzowanych sankcji za nieprzestrzeganie przepisów dotyczących zarządzania dobrami kościelnymi. Brzmienie Kanonu 1336-1340, 1386, 1389, 1399 zawartych w księdze VI Kodeksu Prawa Kanonicznego jest bardzo liberalne, związane z tradycją i przesłaniem kościoła⁷³.

Do dbałości o zabytki i współdziałaniu z państwem w ochronie zabytków zobowiązuje kościół Ustawa o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej z 17 maja 1989 roku w art. 51⁷⁴:

Art. 51.

Institucje państwowe, samorządowe i kościelne współdziałają w ochronie, konserwacji, udostępnianiu i upowszechnianiu zabytków architektury kościelnej i sztuki sakralnej oraz ich dokumentacji, muzeów, archiwów i bibliotek będących własnością kościelną, a także dzieł kultury i sztuki o motywach religijnych, stanowiących ważną część dziedzictwa kultury polskiej.

⁷² Pius VII, Chirografo sulla conservazione dei monumenti e sulla produzione di belle arti, October 1, 1802, contained in the Edict of the Comerlengo of S.R.C. Cardinal Doria Pamphilj; A. Emiliani, *Leggi bandi e provvedimenti per la tutela dei beni artistici e culturali negli antichi stati italiani, 1571-1860*, Bologna 1978, s. 110-125.

⁷³ Kodeks Prawa Kanonicznego, Poznań 1983, kan. 1285. W przypadku sporadycznych przypadków dawania w podarunku przez księży zabytków kościelnych pewnego rodzaju furtkę stanowi kan. 1285, który w swoim brzmieniu: „Jedynie w ramach zwyczajnej administracji mogą zarządcy z dóbr ruchomych, nie należących do stałego majątku, dawać ofiary na cele pobożności lub chrześcijańskiej miłości”. Daje to możliwość, bezkarnego ofiarowywania przez księży wyposażenia kościelnego, nie ujętego w inwentarzu, pod warunkiem, że ksiądz nie czerpie z tego tytułu korzyści majątkowych.

⁷⁴ (Dz.U.89.29.154 z dnia 23 maja 1989 r., zm.: Dz.U.90.51.297; Dz.U.90.55.321; Dz.U.90.86.504; Dz.U.91.95.425; Dz.U.91.107.459; Dz.U.93.7.34; Dz.U.94.1.3) Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej.

a ta także w Konkordacie pomiędzy Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską z 28 lipca 1993 roku w art. 22 ust. 4⁷⁵:

Art. 22 ust 4.

Rzeczpospolita Polska w miarę możliwości udziela wsparcia materialnego w celu konserwacji i remontowania zabytkowych obiektów sakralnych i budynków towarzyszących, a także dzieł sztuki stanowiących dziedzictwo kultury.

Księża nie mogą sprzedawać zabytków sztuki, gdyż do ich zachowania obliguje ich Kan. 1284 § 2, który nakazuje „czuwać, ażeby powierzone im pieczy dobra nie przepadły lub nie doznały jakiejś szkody”, oraz Kan. 1282 „Wszyscy, tak duchowni, jak świeccy, którzy na podstawie prawnego tytułu mają udział w zarządzie dobrami kościelnymi, obowiązani są wykonywać swoje funkcje w imieniu Kościoła, zgodnie z przepisami prawa”. Za stan zachowania zabytków w kościele odpowiada proboszcz parafii – jako zarządca majątku parafialnego, normuje to Kan. 1289, w brzmieniu „Chociaż do zarządzania nie są zobowiązani z tytułu urzędu kościelnego, zarządcy nie mogą samowolnie porzucać przyjętej funkcji. Gdyby z takiego samowolnego porzucenia wynikła szkoda dla Kościoła, obowiązani są do restytucji”⁷⁶.

W przypadku gdy zabytek ulegnie zniszczeniu, kradzieży, zaginięciu, księża mają obowiązek niezwłocznie poinformować o tym fakcie wojewódzkiego konserwatora zabytków, gdy tego nie uczynią, lub nie uczynią niezwłocznie – to popełniają wykroczenie z art. 113 ust. 1 z Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 roku. Podobnie wygląda sytuacja gdy zabytek zostanie przeniesiony z kościoła a ksiądz w ciągu miesiąca nie powiadomi konserwatora zabytków o zmianie miejsca przechowywania zabytku ruchomego. Obowiązek zawiadomienia konserwatora przez właściciela/posiadacza zabytku dotyczy wyłącznie zabytków wpisanych w rejestr zabytków⁷⁷.

⁷⁵ Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską z dn. 28 lipca 1993 r.

⁷⁶ The pastoral function of ecclesiastical museums, Watykan 2001; Kodeks Prawa Kanonicznego, Poznań 1983, kan. 1289. Przepis ten sformułowany jest w ten sposób, gdyż parafia w rozumieniu prawa kościelnego jest wspólnotą wiernych a nie instytucją posiadającą osobowość prawną zarządzającą majątkiem kościelnym (Kodeks Prawa Kanonicznego z 25 I 1983, Kan. 515).

⁷⁷ (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 oraz z 2004 r. Nr 96, poz. 959 i Nr 238, poz. 2390) Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, art. 113.

**Kodeks Prawa Kanonicznego z 25 stycznia 1983 roku
dekret Papieża Jana Pawła II – Sacrae disciplinae leges**

Kan. 1220 § 2.

Dla ochrony dóbr sakralnych oraz kosztowności należy okazywać właściwą troskę o konserwację i zastosować odpowiednie środki bezpieczeństwa⁷⁸.

Kan. 1276 § 2.

Uwzględniając prawa, prawne zwyczaje oraz okoliczności, ordynariusze powinni przez wydanie szczegółowych instrukcji, w granicach prawa powszechnego i partykularnego, starać się o uregulowanie zarządu dóbr kościelnych.

Poleca władzom kościelnym wydać szczegółowe instrukcje dotyczące ochrony zbiorów sakralnych w oparciu o prawo powszechne, tradycję i warunki miejscowe⁷⁹.

Kan. 1282.

Wszyscy, tak duchowni, jak świeccy, którzy na podstawie prawnego tytułu mają udział w zarządzie dobrami kościelnymi, obowiązani są wykonywać swoje funkcje w imieniu Kościoła, zgodnie z przepisami prawa.

Zarządcy – zazwyczaj proboszczowie – mają wykonywać swoje funkcje zgodnie z prawem kościelnym i świeckim⁸⁰.

Kan. 1283.

Zanim zarządcy obejmą swoje zadanie:

1° powinni wobec ordynariusza lub jego delegata złożyć przysięgę, że będą dobrze i sumiennie zarządzać;

2° należy sporządzić dokładny i szczegółowy inwentarz, który winni oni podpisać,

⁷⁸ Kodeks Prawa Kanonicznego, Poznań 1983, kan. 1220.

⁷⁹ Kodeks Prawa Kanonicznego, Poznań 1983, kan. 1276.

⁸⁰ Kodeks Prawa Kanonicznego, Poznań 1983, kan. 1282.

rzeczy nieruchomości, rzeczy ruchomych czy to kosztownych, czy należących do dóbr kultury, czy też innych, z opisem ich wartości, a sporządzony należy zweryfikować; 3° jeden egzemplarz tego inwentarza powinien być przechowywany w archiwum zarządu, drugi zaś w archiwum kurii; w obydwu egzemplarzach trzeba odnotowywać każdą zmianę, jaka zachodzi w stanie majątkowym.

Kan. 1283 pkt 2 zobowiązuje administratorów dóbr kościelnych do sporządzenia dokładnego i szczegółowego inwentarza rzeczy nieruchomości i ruchomych, w szczególności dóbr kultury czyli zabytków wraz z ich opisem, pkt 3 precyzuje, że należy wykonać dwa jednobrzmiące egzemplarze, gdzie jeden powinien być w archiwum kurii a drugi w archiwum parafialnym. Wszystkie zmiany w majątku parafii muszą być nanoszone na obydwu egzemplarzach⁸¹.

Kan. 1284.

§ 1 Wszyscy zarządcy mają wypełniać swoje zadanie ze starannością dobrego gospodarza

§ 2 Powinni zatem:

1° czuwać, ażeby powierzone ich pieczy dobra nie przepadły lub nie doznały jakiegokolwiek szkody, zawierając w tym celu w razie potrzeby odpowiednie umowy ubezpieczające;

2° troszczyć się, żeby własność dóbr kościelnych była zabezpieczona środkami ważnymi według prawa państwowego;

3° przestrzegać przepisów zarówno prawa kanonicznego, jak i państwowego, albo wydanych przez fundatora, ofiarodawcę lub uprawnioną władzę, a zwłaszcza starać się, by Kościół nie poniósł szkody wskutek nie przestrzegania ustaw państwowych;

9° dokumenty i dowody, na których opierają się prawa Kościoła lub instytucji do majątku, należy porządkować i przechowywać w odpowiednim archiwum oraz strzec ich; autentyczne zaś ich odpisy, gdy się to da łatwo uczynić, złożyć w archiwum kurii.

Przypomina o obowiązku respektowania w tej dziedzinie prawa państwowego⁸².

⁸¹ Kodeks Prawa Kanonicznego, Poznań 1983, kan. 1283.

⁸² Kodeks Prawa Kanonicznego, Poznań 1983, kan. 1189-1220 § 2; kan. 1276, 1281-1287; E. Michalewicz, Prawo kanoniczne w służbie ochrony zabytków sakralnych [w:] *Ars sacra et restauratio*, red. J. Kowalczyk, Warszawa 1992, s. 48-51; *Ochrona dóbr kultury w świetle aktualnego prawa kościelnego* [w:] *Otwarcie granic rynku a perspektywa „Być i mieć” człowieka oraz narodu*, red. A. Kuś, P. Witkowski, Lublin 2006, s. 155-171; M. Leszczyński, *Ochrona Zabytków sztuki sakralnej w świetle aktualnego prawa kanonicznego* [w:] *Muzealnictwo*, ...

Znaczenie rejestracji zabytków sakralnych

Zabytki sakralne na terenie naszego kraju mają szczególne znaczenie dla kultury i dziedzictwa narodowego. Sztuka charakterystyczna dla danej epoki jest jej odzwierciedleniem i historycznym świadectwem. Wyposażenie kościołów znajdujących się w obecnych granicach Polski, jest spuścizną po naszych polskich przodkach oraz niemieckich mieszkańcach ziem pomorskich, lubuskich i śląskich. W wyniku wielu wojen oraz ewakuacji dzieł sztuki w 1945 roku, na tzw. ziemiach odzyskanych została jedynie część dawnego wyposażenia. Kościoły ze względu na swój publiczny charakter są miejscami ogólnodostępnymi, bez szczególnych systemów zabezpieczających. Przedmioty zabytkowe znajdujące się w ich wnętrzach znajdują się przez to zarówno w zasięgu wiernych jak i ludzi pragnących je pozyskać w nielegalny sposób.

W służbach konserwatorskich głównym sposobem ochrony zabytku jest wpis do rejestru zabytków, prowadzony w formie kart opisujących zabytek. Najcenniejsze zabytki były wpisane już w latach 50-tych i większości tych kart i dokumentacji nie aktualizowano od tego czasu, gdyż przedmioty te nie zmieniły miejsca przechowywania. Biorąc pod uwagę wielkość odbitek fotograficznych w kartach (7 x 10 cm lub 9 x 13 cm)¹⁰⁰, brak negatywów i jakość dokumentacji fotograficznej przy ewentualnej kradzieży obiektu bywa często niewystarczająca dla dalszych czynności śledczych. Sposób dokumentowania obiektów w kartach polegał na kontekstowym przedstawieniu obiektu w przestrzeni, przy użyciu standardowych i szerokokątnych obiektywów, przez co ukazywano jego położenie ze stratą szczegółów i pewnych cech identyfikacyjnych¹⁰¹.

W większości przypadków z kościołów nie giną większe elementy takie jak szafy ołtarzowe lub płyty nagrobne. Łupem złodziei padają zazwyczaj figury świętych będące częściami składowymi ołtarzy, ambon lub pojedyncze figury będące na ich wyposażeniu. Przedmioty te są stosunkowo łatwe w demontażu, mają niewielkie wymiary i wagę. Wartość XIX-wiecznej figury w złym stanie za-

¹⁰⁰ Kwiatkowska L., Maksymiuk M., Pielas M., *Instrukcja opracowywania kart ewidencyjnych zabytków ruchomych*, Warszawa 2008, rozdział V, pkt. 1.1.1.1.

¹⁰¹ Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, art. 7, pkt. 1 (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568); Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 r., § 10, ust. 1, 2.

chowania na polskich aukcjach wynosi około 2500 zł, cena figury średniowiecznej rozpoczyna się od 10 000 zł. Przedmioty te nie posiadają żadnych numerów seryjnych, z dokumentacji konserwatorskiej nie ma możliwości wyciągnięcia cech identyfikacyjnych, a fakt że wszystkie figury nawiązywały do tych samych wydarzeń i sposobu przedstawiania świętych stawia zabytki sakralne w grupie przedmiotów bardzo trudnych do identyfikacji. Nawet odzyskanie odnalezionego skradzionego zabytku na zagranicznych aukcjach bez dobrej dokumentacji przedmiotu, stwierdzającej bezsprzecznie, że przedmiot ten był w naszym posiadaniu może okazać się ze strony dowodowej niemożliwe do zrealizowania¹⁰².

Największym systemem do gromadzenia danych o skradzionych zabytkach oraz sprawdzeń jest baza Interpolu – Stolen Works of Art, która zawiera około 34 tys. wpisów o skradzionych przedmiotach¹⁰³. Istnieje jeszcze kilka baz regionalnych w skali europejskiej takie jak włoska baza – Leonardo¹⁰⁴ oraz katalog zabytków skradzionych lub wywiezionych stworzony przez Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych w Warszawie. Wszystkie te bazy oparte są na systemie klasyfikacji Object ID¹⁰⁵. Warunkiem rejestracji w tych bazach jest prowadzenie dokumentacji fotograficznej, w celu identyfikacji przedmiotu.

W związku z otwarciem granic w ramach rozszerzenia Strefy Schengen i obawą o dziedzictwo kulturowe i obiekty zabytkowe województwa zachodniopomorskiego i kraju, podjęto działania mające na celu ich zabezpieczenie przed kradzieżami oraz dewastacją. Działania prowadzono w ramach kompetencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Szczecinie oraz urzędów współdziałających: Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie i osób odpowiedzialnych za ochronę zabytków w diecezjach Szczecińsko-Kamińskiej i Koszalińsko-Kołobrzeskiej¹⁰⁶.

Biorąc pod uwagę skalę przedsięwzięcia celowe było wprowadzenie programu pilotażowego pod nazwą „Rejestracja obiektów zabytkowych na terenie

¹⁰² Dyrektywa 93/7/EWG z dnia 15 marca 1993 roku w sprawie zwrotu dóbr kultury wyprowadzonych niezgodnie z prawem z terytorium państwa członkowskiego (Dz. Urz. WE L 74 z 27.03.1993).

¹⁰³ <http://www.interpol.int/Public/ICPO/PressReleases/PR2009/PR200978.asp>; Baza danych „Stolen Works of Art” jest jedyną na świecie, która zawiera informacje o blisko 34 000 skradzionych i poszukiwanych przez Interpol dóbr sztuki i kultury. Jest to największa baza o skradzionych dziełach sztuki.

¹⁰⁴ Włoska baza danych „Leonardo” o skradzionych dziełach sztuki obsługiwana jest przez Comando Carabinieri Tutela Patrimonio Culturale z Rzymu.

¹⁰⁵ Object ID jest standardem gromadzenia i zapisu danych dotyczących przedmiotów kultury materialnej, stworzonym w celu identyfikacji obiektów utraconych w wyniku przestępstwa, kłęski żywiołowej czy zagubienia. Jest to ujednolicony według przyjętych standardów, sposób opisu dzieła sztuki czy też przedmiotu o znacznej wartości estetycznej, historycznej czy materialnej. Object ID został zainicjowany przez fundację Jean Paul Getty Trust w 1993 roku (standardy opisu obowiązują od 1997 r.), natomiast od 1999 r. projektem zarządza organizacja charytatywna Council for the Prevention of Art Theft (CoPAT).

¹⁰⁶ M. Łuczak, Projekt „Rejestracja zabytków oraz ochrona dziedzictwa kulturowego województwa zachodniopomorskiego”. Program pilotażowy „Rejestracja obiektów zabytkowych na terenie miasta Szczecina”, KWP Szczecin 2008.

miasta Szczecina”. Proces ten umożliwił ocenę wielkości przedsięwzięcia, całościowo w skali województwa, na podstawie opracowania jednostkowego powiatu – miasta Szczecina o dużej liczbie obiektów zabytkowych. Założyliśmy, że w trakcie realizacji programu pilotażowego mogą wyniknąć potrzeby mogące usprawnić cały proces lub będące niezbędne w pracy na terenie województwa. W trakcie realizacji programu będzie możliwe wypracowanie właściwych metod współpracy z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Szczecinie. Wszystkie wnioski i spostrzeżenia wynikłe z programu pilotażowego można wprowadzić do planu obejmującego program o zasięgu wojewódzkim. Zadaniem zajął się nieetatowy zespół dw. z przestępstwami przeciwko zabytkom i dziedzictwu narodowemu Komendy Wojewódzkiej Policji w Szczecinie¹⁰⁷.

Program pilotażowy objął zabytkowe wyposażenie wszystkich szczecińskich kościołów oraz zabytkowych pomników na Cmentarzu Centralnym. Ideą było stworzenie bardzo dokładnej dokumentacji fotograficznej na wypadek kradzieży. Dodatkowo zastosowano znakowanie mniejszych przedmiotów za pomocą mikrohologramów z numerem seryjnym przypisanym do dekanatów, czyli jednostki organizacyjnej kościołów katolickich, obejmującej od kilku do kilkunastu parafii. Środki te stosowane są na co dzień do znakowania pojazdów, gdzie hologram musi przetrwać trudne warunki i bardzo wysoką i niską temperaturę, więc charakteryzuje się dużą trwałością i łatwością nanoszenia. Nowe mikrohologramy DNA Program¹⁰⁸ mają wymiary 1 mm, więc gołym okiem są praktycznie niewidoczne, nawet dla osoby, która wie o oznakowaniu przedmiotu. Według przyjętej zasady hologramy rozpylane były na ustalone wcześniej miejsce dla wszystkich przedmiotów. Wszystkie elementy składowe np. ołtarza – czyli wszystkie figury i obrazy zostały oznakowane tą metodą.

Fotografie wykonywane były cyfrowymi aparatami fotograficznymi – lustrzankami o pełnoklatkowych matrycach 12 MP, interpolowanych do 25 MP. Poszczególne elementy z całości np. pojedyncza rzeźba z ołtarza sfotografowana została w całości a następnie w zbliżeniach twarz, środek oraz podstawa. Dodatkowo wykonano zbliżenia wszystkich uszkodzeń mechanicznych przedmiotu i cech charakterystycznych np. pęknięcie drewna, uszkodzenia spowodowane przez owady, oraz wszystkie sygnatury i znaki od puncy¹⁰⁹. Zbliżenia elementów uzyskiwano nie poprzez kadrowanie ze zdjęcia ogólnego w programie

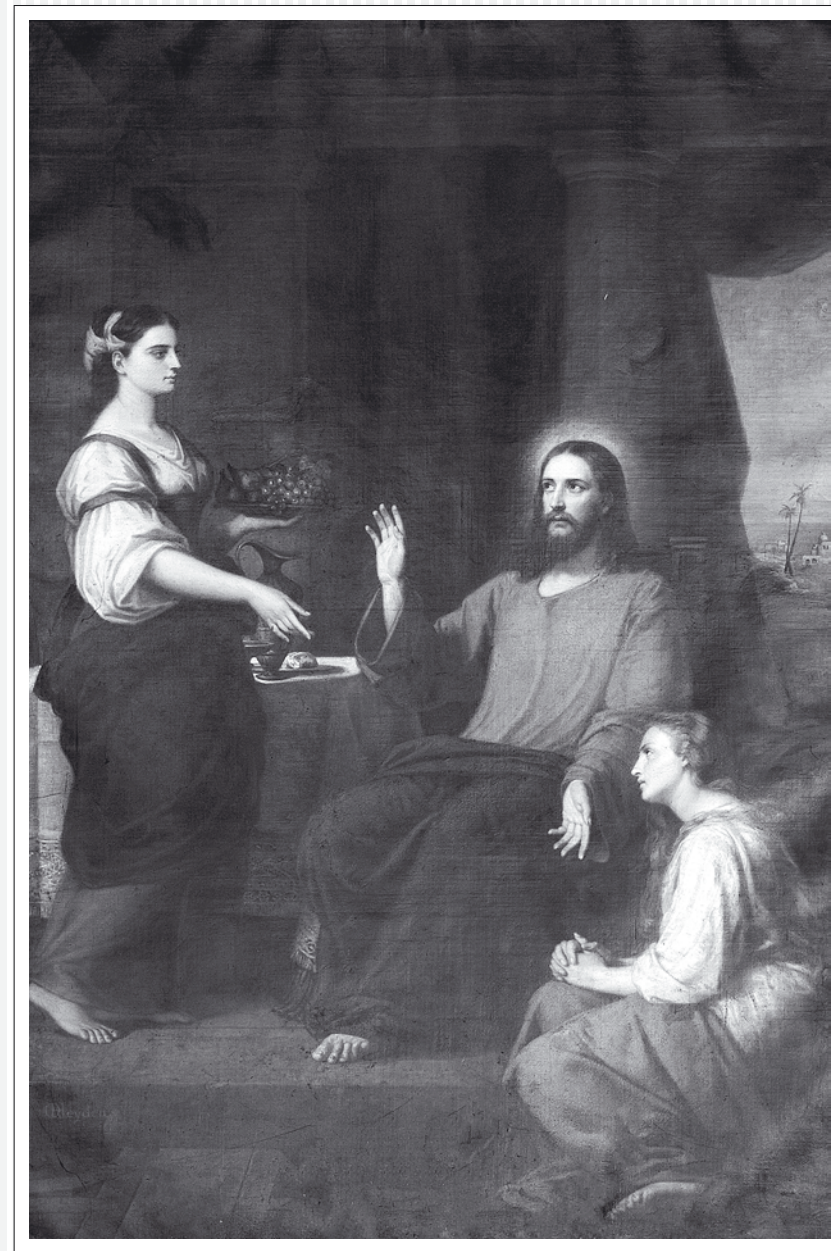
¹⁰⁷ Decyzja Komendanta Wojewódzkiego Policji w Szczecinie nr 329/08 z dn. 20.11.2008 r. w spr. powołania nieetatowego zespołu koordynującego działania dotyczące zagadnienia zwalczania przestępczości przeciwko zabytkom.

¹⁰⁸ DNA Program – system znakowania polegający na naniesieniu cząstek mikrohologramów na znakowane przedmioty.

¹⁰⁹ Puncza – narzędzie złotnicze, służące do wykonywania znaków złotniczych i znaków probierczych, określających próbę kruszcu.

Obraz „Chrystus u Marii i Marty” z 1858 roku w kościele w Policach-Jasienicy.
Fotografia wykonana w technice analogowej, zeskanowana profesjonalnym skanerem Epson V750Pro w rozdzielczości 1200 dpi z karty ewidencyjnej zabytku. Skan powiększony do 300% wielkości oryginału (fot. E. Gwiazdowska), 1987

Obraz „Chrystus u Marii i Marty” z 1858 roku w kościele w Policach-Jasienicy. Fotografia wykonana w technice cyfrowej podczas programu rejestracji zabytków sakralnych w powiecie polickim (fot. M. Łuczak), 2014

graficznym, lecz używając teleobiektywów o ogniskowej 300 i 400 mm. Dla zapewnienia najwyższej jakości oraz oddania kolorystyki stosowano wyłącznie przesłonę F8, gdzie obiektywy mają najlepsze właściwości optyczne oraz długie czasy naświetlania na jak najmniejszej czułości – najczęściej stosowano ISO 200, bez używania lampy błyskowej.

Dzięki tej metodzie uzyskano komplet doskonałych fotografii w postaci cyfrowej, które w przypadku kradzieży można błyskawicznie rozesłać do wszystkich jednostek policji pocztą elektroniczną oraz do ośrodków prowadzących katalogi skradzionych dzieł sztuki. Przy systemie katalogowania zdjęć w komputerze przyjęto zasadę „od ogółu do szczegółu”. Najpierw znajduje się katalog zabytków dla całego miasta, następnie dany kościół, następnie obiekt całościowy np. ambona, która z kolei podzielona jest na mniejsze obiekty np. figury czy też obrazy. Baza danych zgodnie z zatwierdzonym programem znajduje się w dyspozycji Komendanta Wojewódzkiego Policji w Szczecinie¹¹⁰.

W 2009 roku podjęto również rozmowy z Wydziałem Informatyki Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technicznego, gdzie opracowano system identyfikacji twarzy oparty na analizie matematycznej. Program ten można również wykorzystać w pracy policji dla stworzenia nowej uniwersalnej bazy utraconych zabytków. Silnik programu omija niedoskonałości systemów opartych na Object ID i w znacznym stopniu eliminuje czynnik ludzki. Algorytmy analizują krzywe zawarte w fotografiach i porównują je z dużą dokładnością, biorąc pod uwagę proporcje a nie wymiary. W ten sposób częściowo można wyeliminować pomyłki ludzi wykonujących pomiary przedmiotów, nie jest zatem istotne czy błąd pomiaru wynosi kilka milimetrów czy centymetrów i czy został zdjęty np. wymiar zewnętrzny, czy wewnętrzny ramy. System może posiadać interfejs internetowy, który umożliwi każdemu funkcjonariuszowi załadowanie zdjęcia będącego w zainteresowaniu przedmiotu i w ciągu kilku sekund otrzymanie odpowiedzi czy przedmiot figuruje jako utracony. Tak znaczne uproszczenie interfejsu nie będzie wymagać znajomości terminologii z dziedziny historii sztuki i będzie dostępne dla wszystkich placówek policji, straży granicznej czy instytucji celnych posiadających łącze internetowe.

Technika musi być wykorzystywana do naszych celów a jej jakość musi być adekwatna do wartości rzeczy które chronimy. Złodzieje dzieł sztuki cały czas pracują nad nowymi sposobami kradzieży dzieł sztuki oraz opracowaniem nowych kanałów sprzedaży. Znają również system klasyfikacji stosowany w na-

¹¹⁰ M. Łuczak, Projekt „Rejestracja zabytków oraz ochrona dziedzictwa kulturowego województwa zachodniopomorskiego”. Program pilotażowy „Rejestracja obiektów zabytkowych na terenie miasta Szczecina”, KWP Szczecin 2008.

szych bazach danych. Ostatnio stosowana metoda na jego ominięcie to tzw. zamiana płci. Metoda ta była opisywana przez Ernsta Schöllera na konferencji CEPOL¹¹¹ w Rzymie w 2008 roku. Polega ona na nałożeniu na oryginalną średniowieczną rzeźbę mężczyzny, cienkiej maski z rysami żeńskimi. Później na masce i reszcie figury ujednoczane są kolory, tak że rzeźba wygląda jak po procesie renowacji. Szaty dla obu płci w okresie przedstawionym w Nowym Testamencie są prawie identyczne, więc rzeźba którą będziemy sprawdzać przy jakiegokolwiek kontroli będzie rzeźbą przedstawiającą kobietę. Jest to jedno z pierwszych kryteriów wyszukiwania, więc na samym wstępie stosując metodę Object ID, jesteśmy skazani na negatywny wynik sprawdzenia. Wiadomo również, że jakiegokolwiek próbki do badań chemicznych są pobierane z podstawy rzeźby lub z miejsca które będzie najmniej eksponowane, więc wszystkie badania na autentyczność wykażą wynik pozytywny. Po przeprowadzonej „przeróbce” rzeźba będzie wciąż pokryta w 95% oryginalną średniowieczną polichromią¹¹².

Powstaje jedynie pytanie czy podobny program powinien być realizowany przez policję, czy też powinny go wykonać służby konserwatorskie? Biorąc pod uwagę tylko kompetencje – to podobne działania bardziej leżą w kompetencji służb konserwatorskich. Jednakże ich stan etatowy oraz możliwości techniczne są bardzo ograniczone. W kompetencjach policji leżą natomiast wszystkie działania prewencyjne, w ramach których można zrealizować taki program. Wychodząc z założenia, że nie jesteśmy w stanie zabezpieczyć technicznie wszystkich dzieł sztuki, uznaliśmy, że niezbędna jest baza danych przedmiotów, które mogłyby zostać utracone. Przede wszystkim musimy wiedzieć czego policja ma szukać, w przeciwnym razie nawet po zatrzymaniu zabytku nie będziemy mogli go zidentyfikować lub bezsprzecznie udowodnić, że przedmiot ten utracono z danego miejsca. Bez fotografii obrazujących indywidualne cechy identyfikacyjne nasze działania będą bezcelowe.

¹¹¹ CEPOL – (Europejskie Kolegium Policyjne) Agencja Unii Europejskiej ustanowiona w 2005 r., jej zadaniem promowanie międzynarodowej współpracy na polu zwalczania różnych aspektów przestępczości.

¹¹² E. Schöller, The current situation of forgeries in art market, Materiały z konferencji CEPOL, Rzym 2008.

Monstrancja w kościele w Będargowie. Fotografia wykonana w technice cyfrowej podczas programu rejestracji zabytków sakralnych w powiecie polickim (fot. M. Łuczak), 2014

Zbliżenie fragmentu monstrancji w kościele w Będargowie (fot. M. Łuczak), 2014

**Katalog utraconych
zabytków sakralnych
z terenu pow. polickiego**

Nazwa: Tarcza herbowa

Autor: nn warsztat

Materiał: cynk, olej

Wiek powstania: 1 poł. XX w.

Wysokość: 31 cm

Szerokość: 20 cm

Opis: Neorenesansowa, pięcioboczna, czteropolowa tarcza herbowa, w której w górnych polach na czerwonym tle umieszczono dwa kroczące gryfy z rozwidłonymi ogonami, zwrócone ku sobie. Na dolnych polach umieszczono na niebieskim tle skrzydlate ryby. Nad tarczą, w klejnocie znajduje się popiersie bez głowy, z zawieszonym medalionem, z umieszczonym w nim lewym profilem męskiej głowy.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Barniśław gm. Kołbaskowo, Kościół filialny pw. św. Stanisława Kostki, Parafia pw. Ś. Trójcy w Kołbaskowie.

Data kradzieży/zaginięcia: 22.11.1987-27.11.2014

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Tarcza zaginęła w nn okolicznościach w latach 1987-2014. Jej brak stwierdzono podczas realizacji programu rejestracji zabytków w pow. polickim w dn. 5 listopada 2014 roku.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10460

Bibliografia: S. Horoszko, Karta ewidencyjna zabytku: Tarcza herbowa, Kościół w Barniśławiu, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 22 XI 1987 r.; Foto WKZ Szczecin 20109.

Tarcza herbowa w kościele w Barniśławiu, 1987

Nazwa: Misa chrzcielna

Autor: Daniel Holz

Materiał: mosiądz trybowany

Wiek powstania: 1757 rok

Średnica: 28 cm

Opis: Misa chrzcielna, nawiązująca do sztuki ludowej, powstała z trybowanego mosiądzu. Obrazowanie misy lekko powyginane.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Bezzecze, gm. Dobra, Kościół parafialny, Parafia pw. Najświętszej Maryi Panny Królowej Kościoła w Bezzeczcu

Data kradzieży/zaginięcia: 1962-1986

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Misa zaginęła w nn okolicznościach w latach 1962-1986. Jej brak stwierdzono podczas kontroli WUOZ w 1986 roku, potwierdzając to wpisem w karcie.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10461

Bibliografia: H. Lemcke, Die Bau und Kunstdenkmaler des Rgbz. Stettin, Heft. V, Stettin 1901, s. 9; R. Kąsinowska, Karta ewidencyjna zabytku: Misa chrzcielna, Kościół w Bezzeczcu, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin grudzień 1962 r.; Foto WKZ Szczecin 254/6008; M. Łuczak, Szczecin Krzekowo, Bezzecze, Szczecin 2010, s. 92.

Misa chrzcielna w kościele w Bezzeczcu, 1962

Nazwa: Rzeźba św. Łukasza

Autor: nn

Materiał: drewno polichromowane, snycerka

Wiek powstania: XVIII w.

Wysokość: brak danych

Opis: Barokowa rzeźba przedstawia ewangelistę św. Łukasza z księgą w rękach. U stóp świętego znajduje się byk – symbol świętego. Rzeźba przechowywana była na wieży kościoła, posiadała prawie całkowicie zniszczoną polichromię a drewno liczne uszkodzenia spowodowane przez owady.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Bezrzecze, gm. Dobra, Kościół, Parafia pw. Najświętszej Maryi Panny Królowej Kościoła w Bezrzeczu

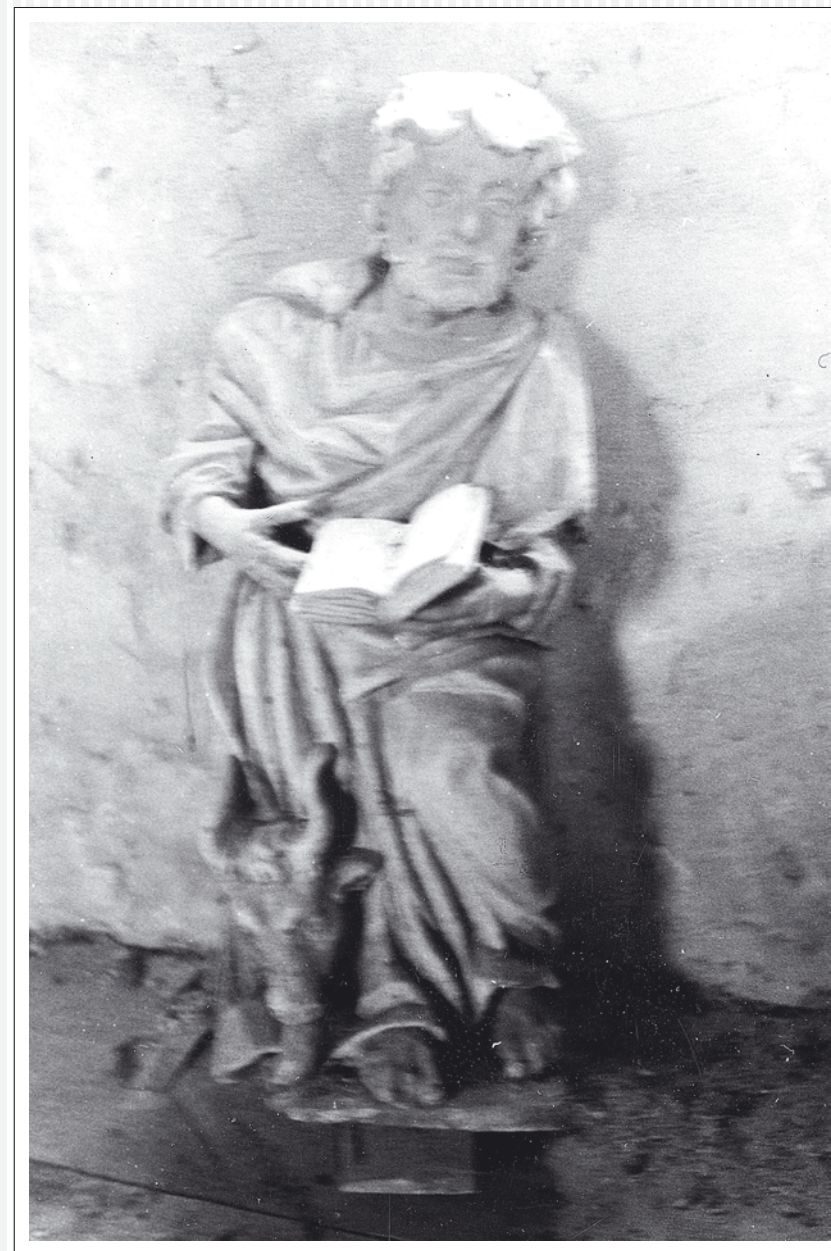
Data kradzieży/zaginięcia: 1962-1986

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Rzeźba zaginęła w nn okolicznościach w latach 1962-1986. Jej brak stwierdzono podczas kontroli WUOZ w 1986 roku, potwierdzając to wpisem w karcie.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10462

Bibliografia: R. Kąsinowska, Karta ewidencyjna zabytku: Rzeźba, Kościół w Bezrzeczu, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin grudzień 1962 r.; Foto WKZ Szczecin 254/6010.

Rzeźba św. Łukasza w kościele w Bezrzeczu, 1962

Nazwa: Świecznik

Autor: nn

Materiał: brąz

Wiek powstania: 1611 rok

Wysokość: 33 cm

Średnica stopy: 16 cm

Opis: Stojący, jednoświecowy świecznik ufundowany został w 1611 roku przez Gurgena Weczela i Gespera Pagels. Na wysklepionej stopie potwierdzono to inskrypcją: GVRGEN WECZEL, GESPER PAGELS 1611. Nad miseczkową, profilowaną profitką znajdował się kolec do osadzania świecy.

Rejestr zabytków: B-179 (stary numer rejestru: B-139) z dn. 28 lipca 1987 r.

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Bezrzecze, gm. Dobra, Kościół parafialny, Parafia pw. Najświętszej Maryi Panny Królowej Kościoła w Bezrzeczu

Data kradzieży/zaginięcia: 1986-30 sierpnia 2002 roku.

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Świecznik zaginął w nn okolicznościach w latach 1986-2002. Jego brak stwierdzono podczas kontroli WUOZ 30 sierpnia 2002 roku, potwierdzając to wpisem w karcie.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10463

Bibliografia: H. Lemcke, Die Bau und Kunstdenkmaler des Rgbz. Stettin, Heft. V, Stettin 1901, s. 9; B. Ochendowska-Grzelak, Karta ewidencyjna zabytku: Świecznik, Kościół w Bezrzeczu, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin czerwiec 1986 r.; Foto WKZ Szczecin 254/6010; M. Łuczak, Szczecin Krzewo, Bezrzecze, Szczecin 2010, s. 92.

Świecznik w kościele w Bezrzeczu, 1986

Nazwa: Fotel

Autor: nn

Materiał: drewno dębowe lakierowane, skóra, stolarka, snycerka.

Wiek powstania: 1 poł. XX w.

Wysokość: 115 cm

Szerokość: 65 cm

Głębokość: 57 cm

Opis: Fotel posiadał kwadratowe siedzisko pokryte skórą, oraz ażurowy zaplecek ozdobiony płaskorzeźbą przedstawiającą kosz kwiatowy oraz zwis w kształcie pąka kwiatowego. W lewym przednim narożniku siedziska znajdowało się rozklejenie skóry, skóra na całej powierzchni była spękana i pokryta śladami niebieskiej farby i zacieków. Na prawej poręczy znajdowały się ślady mechanicznego uszkodzenia.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Będargowo, gm. Kolbaskowo, Kościół parafialny, Parafia pw. Najświętszej Maryi Panny Wspomożenia Wiernych w Będargowie.

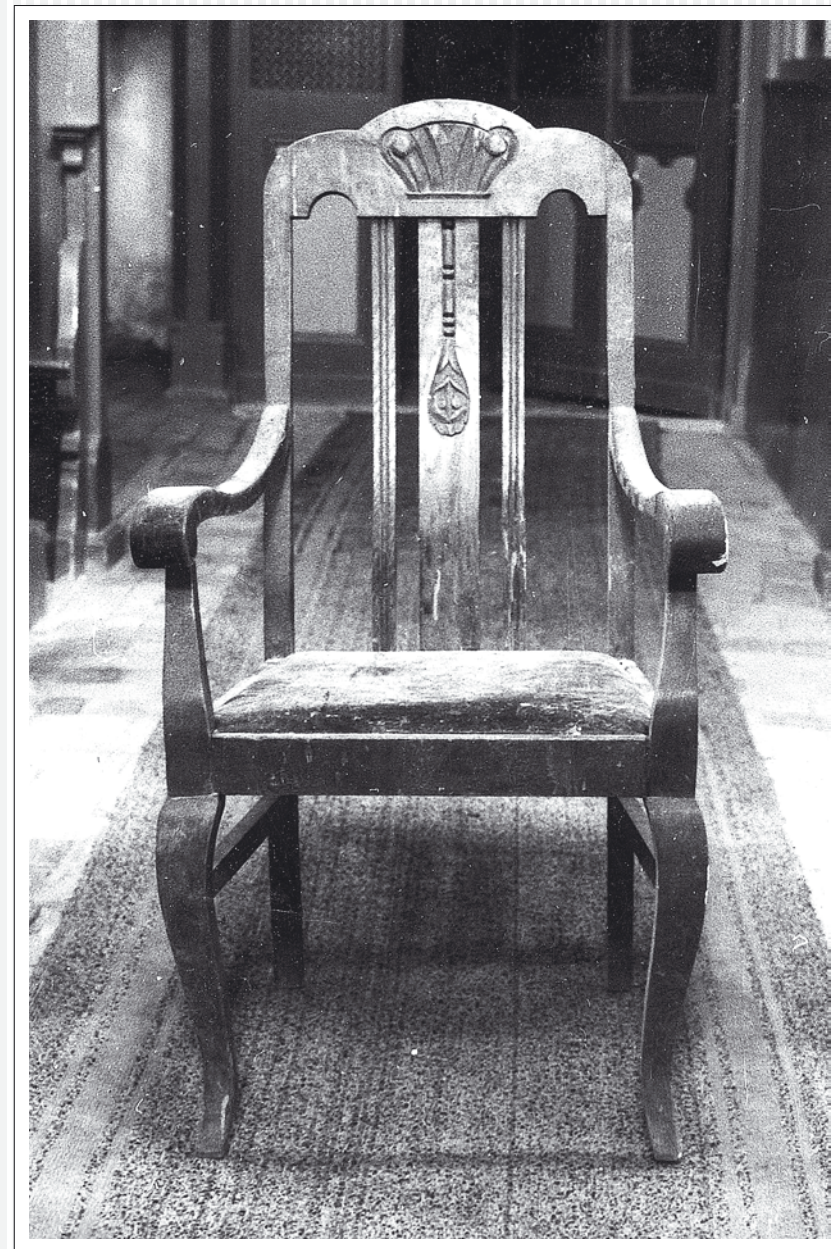
Data kradzieży/zaginięcia: 1987-30 sierpnia 2002 roku.

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Fotel zaginął w nn okolicznościach w latach 1987-2002. Jego brak stwierdzono podczas kontroli WUOZ w dn. 30 sierpnia 2002 roku, potwierdzając to wpisem w karcie.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10464

Bibliografia: S. Horoszko, Karta ewidencyjna zabytku: Fotel, Kościół w Będargowie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 23 listopada 1987 r.; Foto WKZ Szczecin sygn. 20126.

Fotel w kościele w Będargowie, 1987

Nazwa: Fotel

Autor: nn warsztat pomorski

Materiał: drewno dębowe lakierowane, stolarka, snycerka

Wiek powstania: 1 poł. XX w.

Wysokość: 105 cm

Szerokość: 61 cm

Głębokość: 56 cm

Opis: Neobarokowy fotel posiadał kwadratowe siedzisko, oraz ażurowy za-
plecek w formie liry. Fotel posiadał wtórne siedzisko z dykty, silnie zabru-
dzone.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Będargowo, gm. Kolbaskowo, Kościół parafialny,
Parafia pw. Najświętszej Maryi Panny Wspomożenia Wiernych w Będargowie.

Data kradzieży/zaginięcia: 1987-30 sierpnia 2002 roku.

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Fotel zaginął w nn okolicznościach w latach
1987-2002. Jego brak stwierdzono podczas kontroli WUOZ w dn. 30 sierpnia
2002 roku, potwierdzając to wpisem w karcie.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10465

Bibliografia: S. Horoszko, Karta ewidencyjna zabytku: Fotel, Kościół w Będar-
gowie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 22 listopada 1987 r.; Foto WKZ
Szczecin sygn. 20124.

Fotel w kościele w Będargowie, 1987

Nazwa: Podstawa pod kwiaty

Autor: nn warsztat niemiecki

Materiał: drewno, fajans malowany

Wiek powstania: 2 poł. XVIII w.

Wysokość: 109 cm

Opis: Podstawę pod kwiaty wykonano w formie drewnianej tralki o prostokątnej podstawie na metalowych nóżkach, obitej blachą. Trzon trzyczęściowy, przyozdobiony w części środkowej białym, malowanym w kwiaty fajansowym wazonem. Drewno było wielokrotnie przemaalowywane, gdyż zacieki brązowej farby znajdowały się na fajansie. Na podstawie i trzonie widoczne były uszkodzenia spowodowane przez owady.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Będargowo, gm. Kolbaskowo parafialny, Kościół, Parafia pw. Najświętszej Maryi Panny Wspomożenia Wiernych w Będargowie.

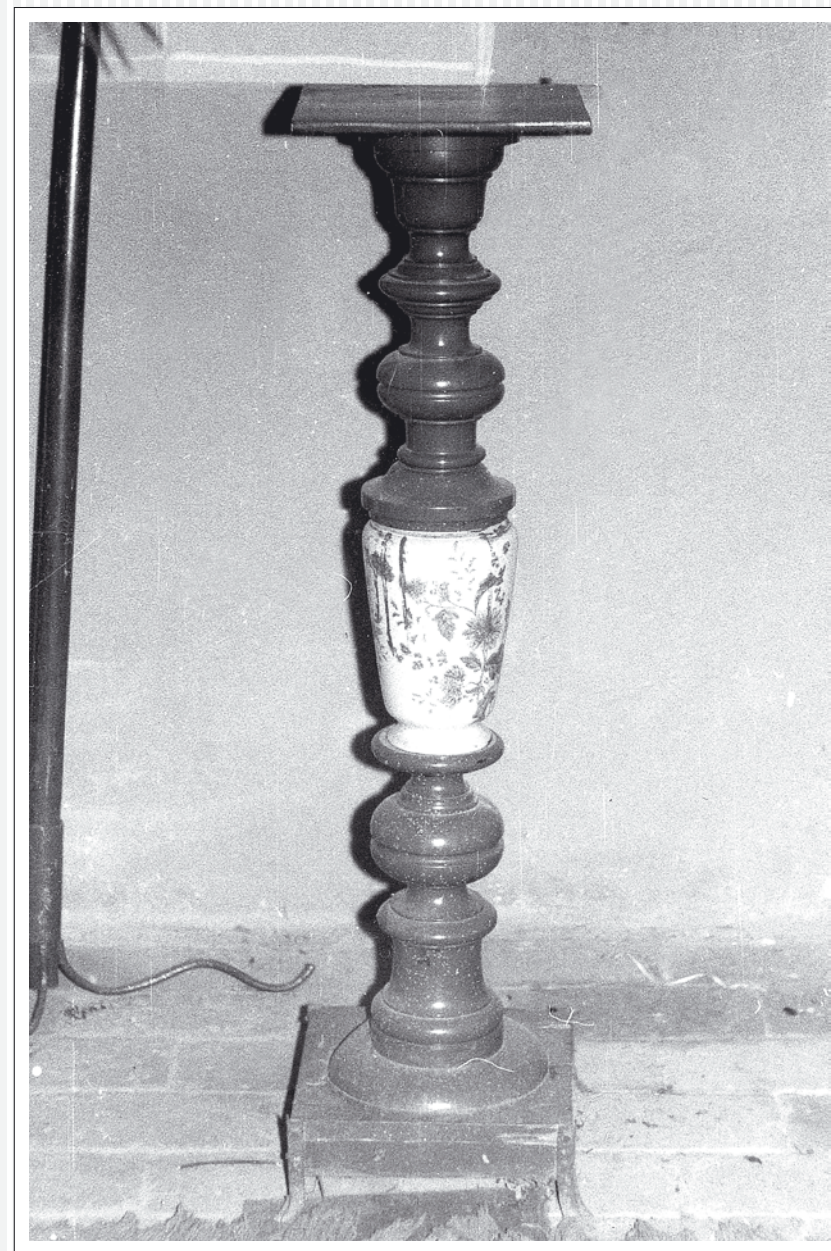
Data kradzieży/zaginięcia: 1987-30 sierpnia 2002 roku.

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Podstawa zaginęła w nn okolicznościach w latach 1987-2002. Jej brak stwierdzono podczas kontroli WUOZ w dn. 30 sierpnia 2002 roku, potwierdzając to wpisem w karcie.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10466

Bibliografia: S. Horoszko, Karta ewidencyjna zabytku: Podstawa pod kwiaty, Kościół w Będargowie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 22 listopada 1987 r.; Foto WKZ Szczecin sygn. 20117.

Podstawa pod kwiaty w prezbiterium kościoła w Będargowie, 1987

Nazwa: Dzwon

Autor: Lorentz Kökeritz, Szczecin

Materiał: spiż, odlew

Wiek powstania: 1672 rok.

Wysokość: 79 cm

Średnica: 74 cm

Opis: Barokowy dzwon ufundowany został w 1672 roku przez Heinricha Celestyna von Sternbach. Odnotowany był w kościele podczas inwentaryzacji Lemckego w 1901 roku. Dzwon posiadał 6-ramienną koronę, czapę spłaszczoną z pierścieniami, oraz wieniec oddzielony profilowaniem. Na szyi znajdował się napis majuskułą, dzielony fryzami laurowymi: DER HOCH EDELE GESTRENGE VESTE UND HOCH BENAHMTE HERR HEIRICH COLESTINI VON STERNBACH/ IHR KONIGLICHEN MAYESTAT ZU SCHWEDEN RATH UND VICE PREASIDENT BEY DER HOHE/PASTOR TRIBUNALE ZU WISER ERBHERR ZU SCHONINGEN ETC. Na płaszczu napis majuskułą: LORENTZ KOKERITZ GOSS MICH IN STETTIN 1672. HANS SPARRING/PAUL SAMELSTREDER.

Rejestr zabytków: B224 (stary B-73/58), decyzja z dn. 14 września 1958 r.

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Kolbaskowo, Kościół parafialny, Parafia pw. Św. Trójcy w Kolbaskowie.

Data kradzieży/zaginięcia: 1987-9 lipca 2003 roku.

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Dzwon zaginął w nn okolicznościach w latach 1987-2003. Jego brak stwierdzono podczas kontroli WUOZ 9 lipca 2003 roku, potwierdzając to wpisem w karcie.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10467

Bibliografia: H. Lemcke, Die Bau und Kunstdenkmaler des Rgbz. Stettin, Heft. V, Stettin 1901, s. 61; S. Horoszko, Karta ewidencyjna zabytku: Dzwon, Kościół w Kolbaskowie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 22 listopada 1987 r.; Foto WKZ Szczecin sygn. 20105, 268/6479; M. Łuczak, Historia i zabytki Gminy Kolbaskowo, Szczecin 2008, s. 112; Pismo parafii pw. Św. Trójcy w Kolbaskowie do KWP Szczecin z dn. 27 XI 2014 r.

Dzwon przed kościołem w Kolbaskowie, 1987

Nazwa: Obraz główny ołtarza

Autor: nn

Materiał: olej na desce

Wiek powstania: koniec XVII w.

Wymiary: brak danych

Opis: Barokowy obraz, będący obrazem głównym ołtarza pochodzącego prawdopodobnie z kościoła w Smoleńcinie zdeponowano po 1945 roku w wieży kościoła w Kołbaskowie. Obraz przedstawia scenę Ukrzyżowania, w centralnej części rozpięta na krzyżu postać Chrystusa, u podnóża krzyża postacie ludzkie. Powierzchnia malatury była mocno zniszczona.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Kołbaskowo, Kościół parafialny, Parafia pw. Św. Trójcy w Kołbaskowie.

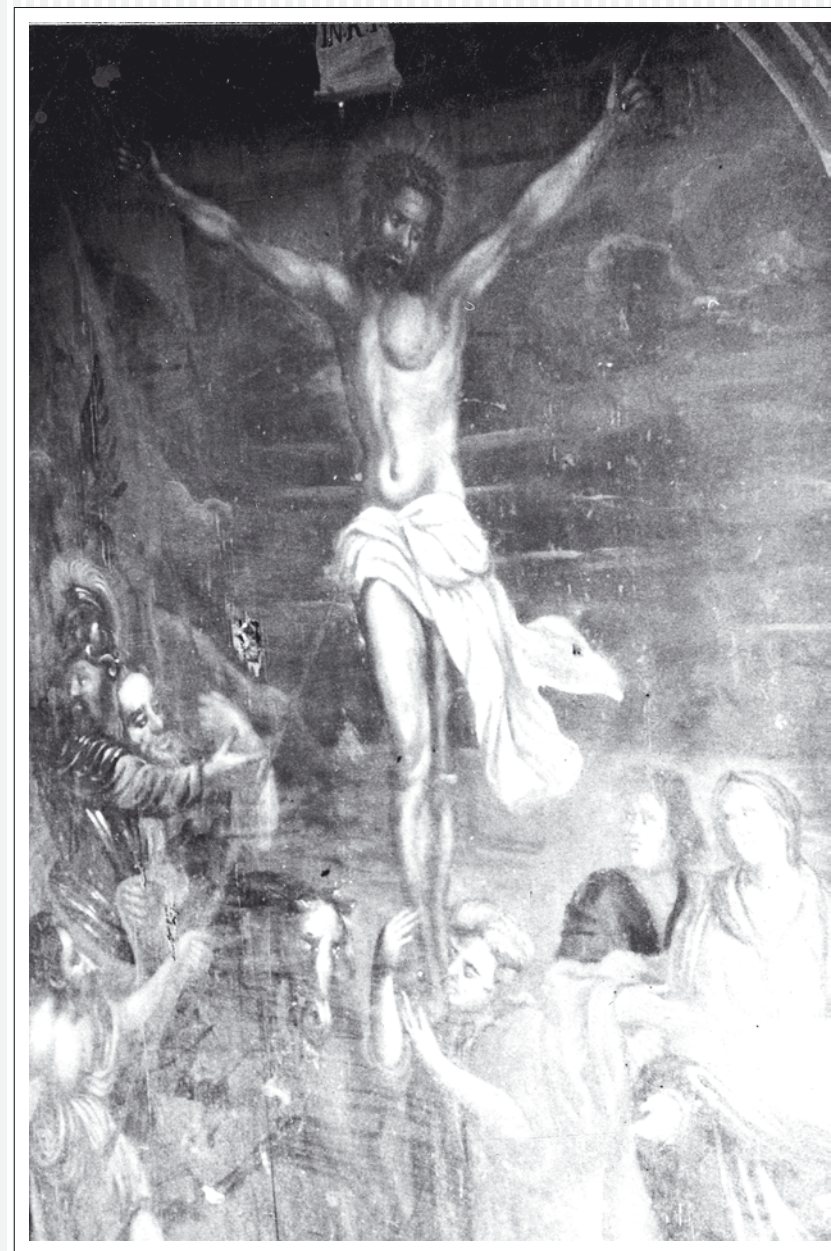
Data kradzieży/zaginięcia: 1962 - 29 maja 1972 roku.

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Obraz zaginął w nn okolicznościach w latach 1962-1972. Jego brak stwierdzono podczas kontroli WUOZ 29 maja 1972 roku, potwierdzając to wpisem w karcie.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10468

Bibliografia: R. Kašinowska, Karta ewidencyjna zabytku: Ołtarz-fragmenty, Kościół w Kołbaskowie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin grudzień 1962 r.; Foto WKZ Szczecin sygn. 268/6475-77; M. Łuczak, Gotyckie kościoły Gminy Kołbaskowo, Szczecin 2013, s. 106; Pismo parafii pw. Św. Trójcy w Kołbaskowie do KWP Szczecin z dn. 27 XI 2014 r.

Obraz główny ołtarza w wieży kościoła w Kołbaskowie, 1962

Nazwa: Zwieńczenie ołtarza

Autor: nn

Materiał: drewno, olej na desce

Wiek powstania: koniec XVII w.

Wymiary: brak danych

Opis: Barokowe zwieńczenie ołtarza pochodzącego prawdopodobnie z kościoła w Smoleńcine zdeponowano po 1945 roku w wieży kościoła w Kołbaskowie. W dolnej partii zwieńczenia znajduje się obraz przedstawiający scenę Złożenia do Grobu, w górnej części znajdowała się stająca postać prawdopodobnie Chrystusa. Powierzchnia malatury była mocno zniszczona.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Kołbaskowo, Kościół parafialny, Parafia pw. Św. Trójcy w Kołbaskowie.

Data kradzieży/zaginięcia: 1962 - 29 maja 1972 roku..

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Obraz zaginął w nn okolicznościach w latach 1962-1972. Jego brak stwierdzono podczas kontroli WUOZ w dn. 29 maja 1972 roku, potwierdzając to wpisem w karcie.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10469

Bibliografia: R. Kašinowska, Karta ewidencyjna zabytku: Ołtarz-fragmenty, Kościół w Kołbaskowie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin grudzień 1962 r.; Foto WKZ Szczecin sygn. 268/6475-77; M. Łuczak, Gotyckie kościoły Gminy Kołbaskowo, Szczecin 2013, s. 106; Pismo parafii pw. Św. Trójcy w Kołbaskowie do KWP Szczecin z dn. 27 XI 2014 r.

Zwieńczenie ołtarza w wieży kościoła w Kołbaskowie, 1962

Nazwa: Obraz Ukrzyżowanie

Autor: nn

Materiał: olej na desce

Wiek powstania: ok. 1700 roku

Wymiary: brak danych

Opis: Barokowy obraz znajdował się w wieży kościoła w Kolbaskowie, przeniesiony tu prawdopodobnie po 1945 roku ze zrujnowanego kościoła w Kamieńcu. Obraz przedstawia scenę Ukrzyżowania, w centralnej części rozpiętu na krzyżu postać Chrystusa, u podnóża krzyża postacie ludzkie. Powierzchnia malatury była mocno zniszczona, z łuszczącą się farbą.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Kolbaskowo, Kościół parafialny, Parafia pw. Św. Trójcy w Kolbaskowie.

Data kradzieży/zaginięcia: 1962 - 29 maja 1972 roku.

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Obraz zaginął w nn okolicznościach w latach 1962-1972. Jego brak stwierdzono podczas kontroli WUOZ w dn. 29 maja 1972 roku, potwierdzając to wpisem w karcie.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10470

Bibliografia: R. Kąsinowska, Karta ewidencyjna zabytku: Obraz – Ukrzyżowanie, Kościół w Kolbaskowie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin grudzień 1962 r.; Foto WKZ Szczecin sygn. 268/6478; M. Łuczak, Historia i zabytki Gminy Kolbaskowo, Szczecin 2008, s. 74; Pismo parafii pw. Św. Trójcy w Kolbaskowie do KWP Szczecin z dn. 27 XI 2014 r.

Obraz Ukrzyżowanie w wieży kościoła w Kolbaskowie, 1962

Nazwa: Patena

Autor: nn warsztat pruski

Materiał: srebro złocone, ryte

Wiek powstania: XVIII/XIX w., przed 1809 rokiem

Średnica: 15,6 cm

Opis: Patena w formie talerzyka. Na kołnierzu pateny umieszczono zacheuszek w formie krzyża. Na patenie znajduje się kontrybucyjna cecha pruska z 1809 roku: orzeł w koronie, z głową skierowaną w lewo i rozpostartymi skrzydłami, w szponach trzymający berło i jabłko. W 1985 roku wykonano konserwację pateny.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Kołbaskowo, Kościół parafialny, Parafia pw. Św. Trójcy w Kołbaskowie.

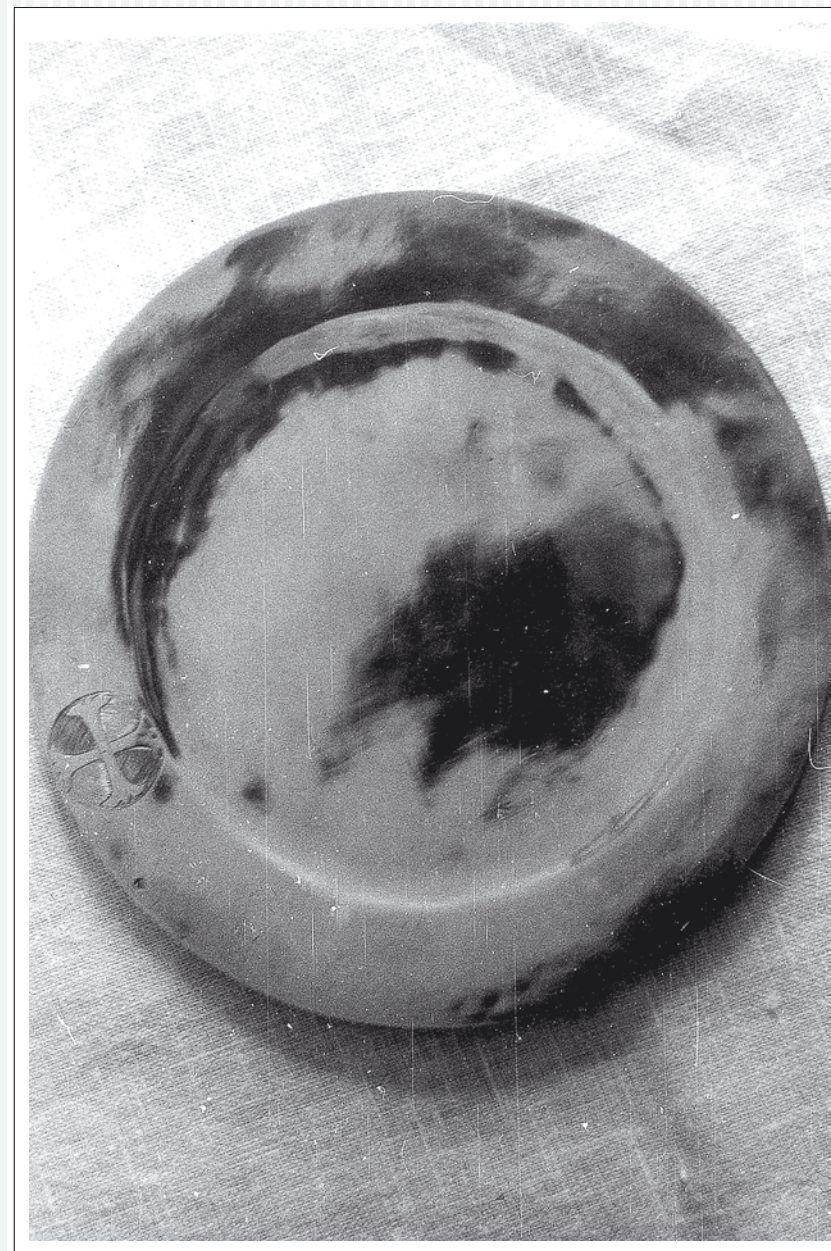
Data kradzieży/zaginięcia: 1987-9 lipca 2003 roku.

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Patena zaginęła w nn okolicznościach w latach 1987-2003. Jej brak stwierdzono podczas kontroli WUOZ w dn. 9 lipca 2003 roku, potwierdzając to wpisem w karcie.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10471

Bibliografia: S. Horoszko, Karta ewidencyjna zabytku: Patena, Kościół w Kołbaskowie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 22 listopada 1987 r.; Foto WKZ Szczecin sygn. 20120; Pismo parafii pw. Św. Trójcy w Kołbaskowie do KWP Szczecin z dn. 27 XI 2014 r.

Patena w plebanii kościoła w Kołbaskowie, 1987

Nazwa: Krzyż ołtarzowy

Autor: nn

Materiał: cokół i krzyż – drewno, figura Chrystusa – metal.

Wiek powstania: 1 poł. XIX w.

Wysokość: 74 cm

Opis: Krzyż ołtarzowy z cokołem składającym się z dwustopniowej podstawy i prostopadłościanu z którego wyprowadzono trzon krzyża. Na krzyżu umieszczono ciało Chrystusa, wygięte nieznacznie w lewo. Nad skrzyżowaniem ramion umieszczono tabliczkę z inskrypcją INRI. Cokół ozdobiono listwami oraz czaszką ze skrzyżowanymi piszczelami.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Mierzyn, Kościół parafialny, Parafia pw. Matki Boskiej Bolesnej w Mierzynie.

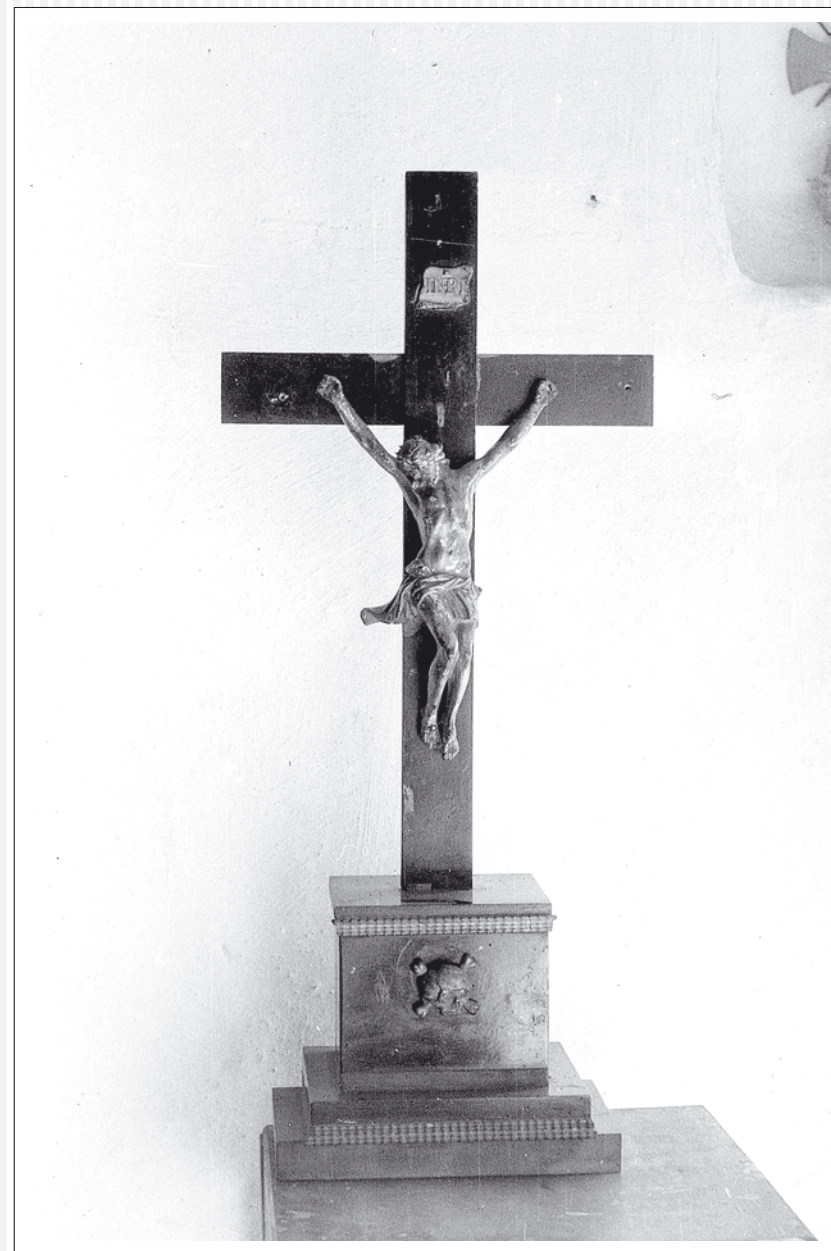
Data kradzieży/zaginięcia: 1986 - 25 listopada 2014 r.

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Krzyż ołtarzowy zaginął w nn okolicznościach w latach 1986-2014. Jego brak stwierdzono podczas realizacji programu rejestracji zabytków w pow. polickim w dn. 25 listopada 2014 roku.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10472

Bibliografia: B. Ochendowska-Grzelak, Karta ewidencyjna zabytku: Krucyfiks, Kościół w Mierzynie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin czerwiec 1986 r.; Foto WKZ Szczecin sygn. 15628-29.

Krzyż ołtarzowy w kościele w Mierzynie, 1986

Nazwa: Krzyż ołtarzowy

Autor: nn

Materiał: gips, malowany złotą farbą, ołów, figura Chrystusa – wapień.

Wiek powstania: XIX/XX w.

Wysokość: 48 cm

Opis: Krzyż ołtarzowy ustawiony był na cokole w formie sarkofagu, na którym od frontu umieszczono płaskorzeźbiony motyw – kielich z hostią na tle skrzyżowanych liści palmowych. W miejscu osadzenia krzyża wykonano figurkę leżącego baranka z krzyżem. Na krzyżu umieszczono ciało Chrystusa, wygięte nieznacznie w lewo. Nad skrzyżowaniem ramion umieszczono tabliczkę z inskrypcją INRI. Krzyż i cokół pokryty był wytartą farbą. W figurce Chrystusa przełamane było prawe ramię.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Mierzyn, Kościół parafialny, Parafia pw. Matki Boskiej Bolesnej w Mierzynie.

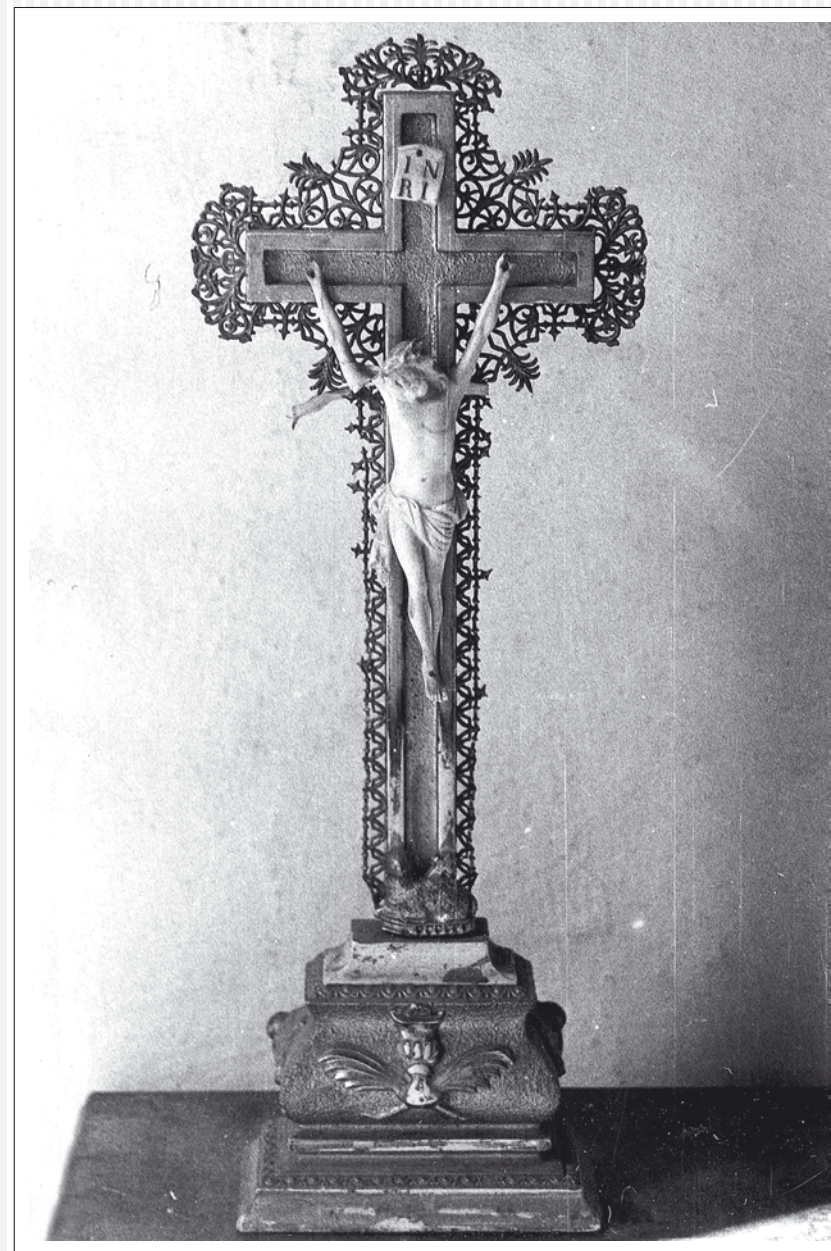
Data kradzieży/zaginięcia: 1986 - 25 listopada 2014 r.

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Krzyż ołtarzowy zaginął w nn okolicznościach w latach 1986-2014. Jego brak stwierdzono podczas realizacji programu rejestracji zabytków w pow. polickim w dn. 25 listopada 2014 roku.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10473

Bibliografia: B. Ochendowska-Grzelak, Karta ewidencyjna zabytku: Krucyfiks, Kościół w Mierzynie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin czerwiec 1986 r.; Foto WKZ Szczecin sygn. 15630-31.

Krzyż ołtarzowy w kościele w Mierzynie, 1986

Nazwa: Krzyż ołtarzowy

Autor: nn

Materiał: metal, srebrzony

Wiek powstania: XIX/XX w.

Wysokość: 35 cm

Opis: Secesyjny krzyż ołtarzowy ustawiony był na podstawie z ornamentalnych taśm. Ramiona krzyża posiadały dekorowane zakończenia w kształcie kwadratów z motywami krzyża. Na krzyżu umieszczono ciało Chrystusa, wygięte nieznacznie w lewo. Nad skrzyżowaniem ramion umieszczono tabliczkę z inskrypcją INRI. Pionowe ramię krzyża było przełamane, uszkodzenie zostało naprawione.

Rejestr zabytków: B-172 (stary nr rej. B-142/87), decyzja z dn. 29 lipca 1987 r.

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Mierzyn, Kościół parafialny, Parafia pw. Matki Boskiej Bolesnej w Mierzynie.

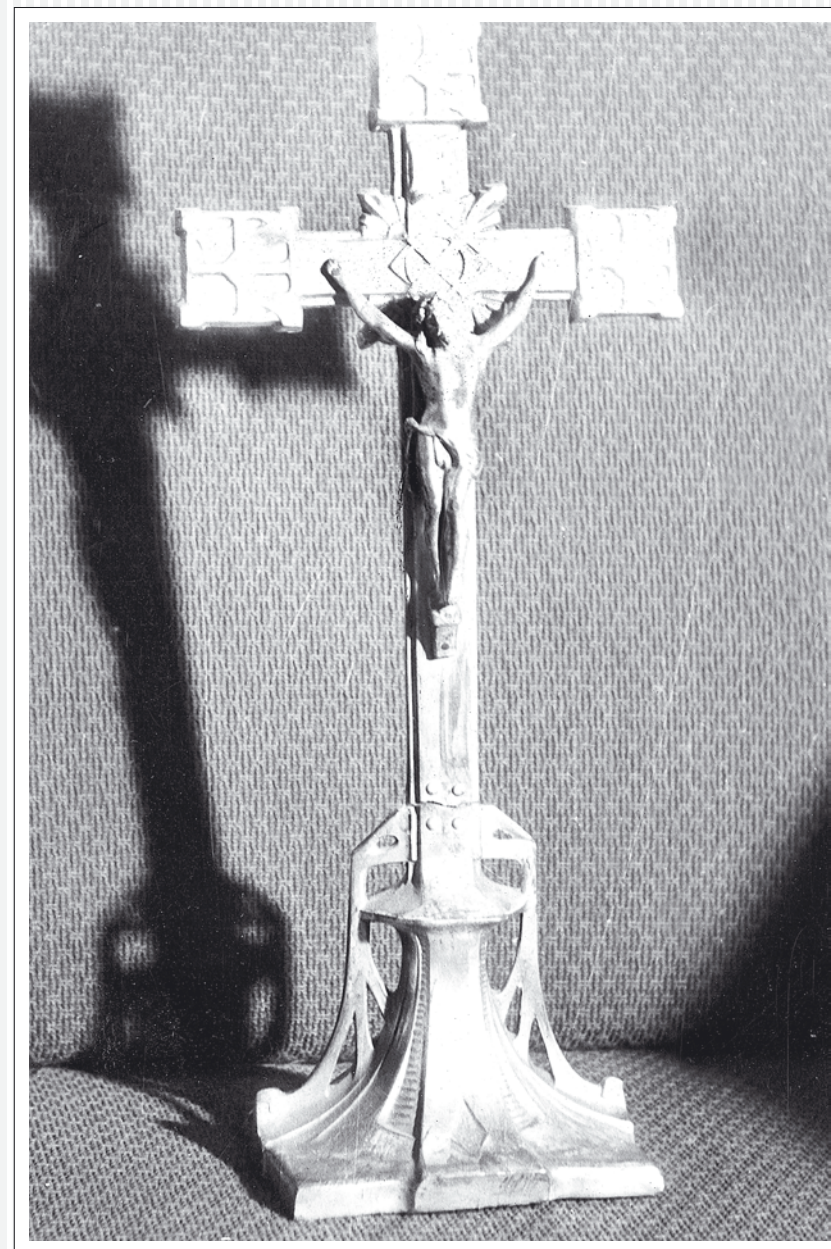
Data kradzieży/zaginięcia: 1986 - 25 listopada 2014 r.

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Krzyż ołtarzowy zaginął w nn okolicznościach w latach 1986-2014. Jego brak stwierdzono podczas realizacji programu rejestracji zabytków w pow. polickim w dn. 25 listopada 2014 roku.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10474

Bibliografia: B. Ochendowska-Grzelak, Karta ewidencyjna zabytku: Krucyfiks, Kościół w Mierzynie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin czerwiec 1986 r.; Foto WKZ Szczecin sygn. 15635.

Krzyż ołtarzowy w kościele w Mierzynie, 1986

Nazwa: Kielich mszalny

Autor: nn warsztat, sygnowany F. B.

Materiał: srebro złoczone

Wiek powstania: po 1921 roku

Wysokość: 22 cm

Średnica podstawy: 13 cm

Opis: Kielich przywieziony został do kościoła po II wojnie światowej. Był to trzyczęściowy kielich. Stopa z dwustopniowym uskokiem zwężała się półkolistie ku górze. Na stopie znajdowała się repusowana dekoracja z wydłużonych liści akantowych, oddzielających pola z kartuszami. W środkowej części kielicha znajdował się spłaszczony kolisty nodus. Czara, ujęta koszyczkiem, posiadała analogiczne zdobienia jak stopa. Na czarze znajdowały się dwie punce: F. B. – złotnicza, oraz punca probiercza Krakowa dla trzeciej próby sebra, używana od 1921 roku. Kielich był pozłocony w 1983 roku.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Niekłończyca, Kościół filialny, pw. Narodzenia NMP Parafia pw. Podwyższenia Krzyża w Trzebieży

Data kradzieży/zaginięcia: 1987 - 15 listopada 2014 r.

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Kielich zaginął w nn okolicznościach w latach 1987-2014. Jego brak stwierdzono podczas realizacji programu rejestracji zabytków w pow. polickim w dn. 15 listopada 2014 roku.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10475

Bibliografia: E. Gwiazdowska, Karta ewidencyjna zabytku: Kielich mszalny, Kościół w Niekłończy, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 25 listopada 1987 r.; Foto WKZ Szczecin nr inw. 20205.

Kielich mszalny w kościele w Niekłończy, 1987

Nazwa: Krzyż ołtarzowy

Autor: nn warsztat niemiecki

Materiał: żeliwo, odlew

Wiek powstania: 1 ćw. XX w.

Wysokość: 43 cm

Szerokość podstawy: 14,5 cm

Opis: Krzyż ołtarzowy posiadał podstawę w formie piedestału. Krzyż pomalowany był na czarno, podczas gdy postać Chrystusa i zdobienia pomalowano na złoto. Na przedniej ścianie cokołu umieszczono dwa owalne wieńce: laurowy z lewej strony oraz wieńiec z liści winnych, po stronie prawej.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Niekończycza, Kościół filialny, pw. Narodzenia NMP Parafia pw. Podwyższenia Krzyża w Trzebieży

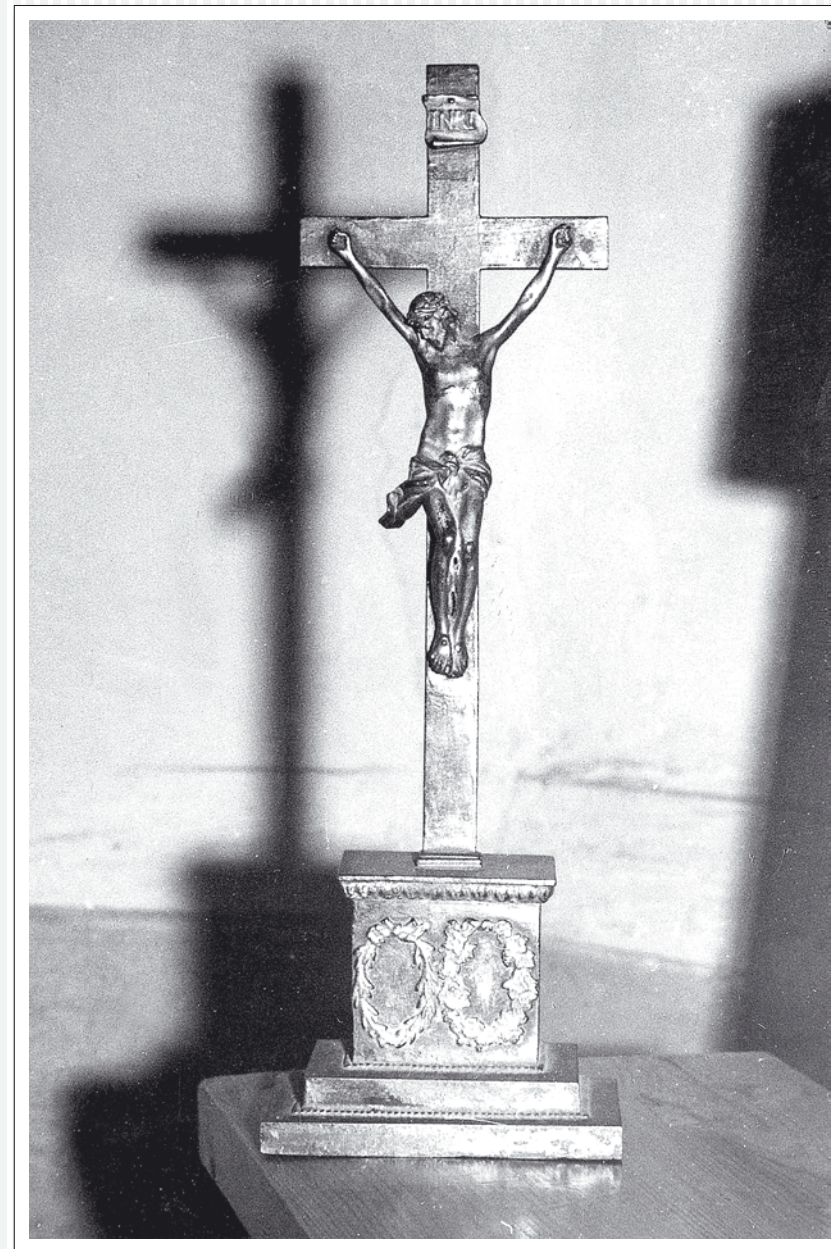
Data kradzieży/zaginięcia: 1987 - 15 listopada 2014 r.

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Krzyż ołtarzowy zaginął w nn okolicznościach w latach 1987-2014. Jego brak stwierdzono podczas realizacji programu rejestracji zabytków w pow. polickim w dn. 15 listopada 2014 roku.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10476

Bibliografia: E. Gwiazdowska, Karta ewidencyjna zabytku: Krzyż ołtarzowy, Kościół w Niekończyczy, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 25 listopada 1987 r.; Foto WKZ Szczecin nr inw. 20208.

Krzyż ołtarzowy w kościele w Niekończyczy, 1987

Nazwa: Patena

Autor: nn warsztat z Krakowa

Materiał: Srebro złoceno, odlew

Wiek powstania: 1 poł. XX w.

Średnica: 14,3 cm

Opis: Patena została przywieziona do kościoła po 1945 roku przez polskich księży. Na brzegu lustra znajduje się zacheuszka w formie krzyża o półkoliście zakończonych ramionach. Na spodzie znajduje się próba probiercza dla miasta Krakowa, dla trzeciej próby srebra, używana po 1921 roku: lewy profil głowy kobiety w chustce, po jej prawej stronie litera K, po lewej cyfra 3.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Niekończycza, Kościół filialny, pw. Narodzenia NMP Parafia pw. Podwyższenia Krzyża w Trzebieży

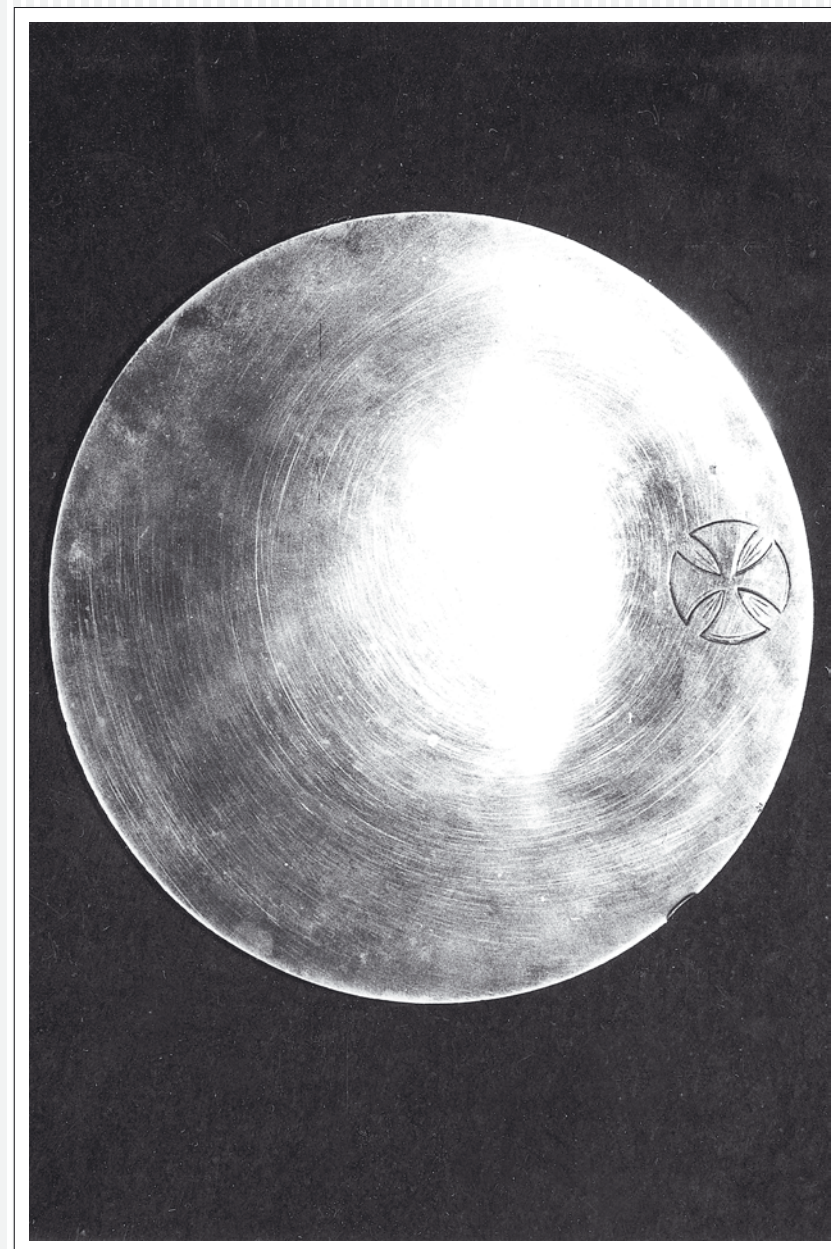
Data kradzieży/zaginięcia: 1987 - 15 listopada 2014 r.

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Patena zaginęła w nn okolicznościach w latach 1987-2014. Jej brak stwierdzono podczas realizacji programu rejestracji zabytków w pow. polickim w dn. 15 listopada 2014 roku.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10477

Bibliografia: E. Gwiazdowska, Karta ewidencyjna zabytku: Patena Kościół w Niekończycy, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 25 listopada 1987 r.; Foto WKZ Szczecin nr inw. 20207.

Patena w kościele w Niekończycy, 1987

Nazwa: Lichtarze (2 sztuki)

Autor: nn

Materiał: cyna

Wiek powstania: 1740 rok

Wysokość: 52 cm

Opis: Stojące, jednoświecowe barokowe lichtarze stanowiły wyposażenie kościoła w Nowym Warpnie.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Nowe Warpno, Kościół parafialny, Parafia pw. Wniebowzięcia NMP w Nowym Warpnie.

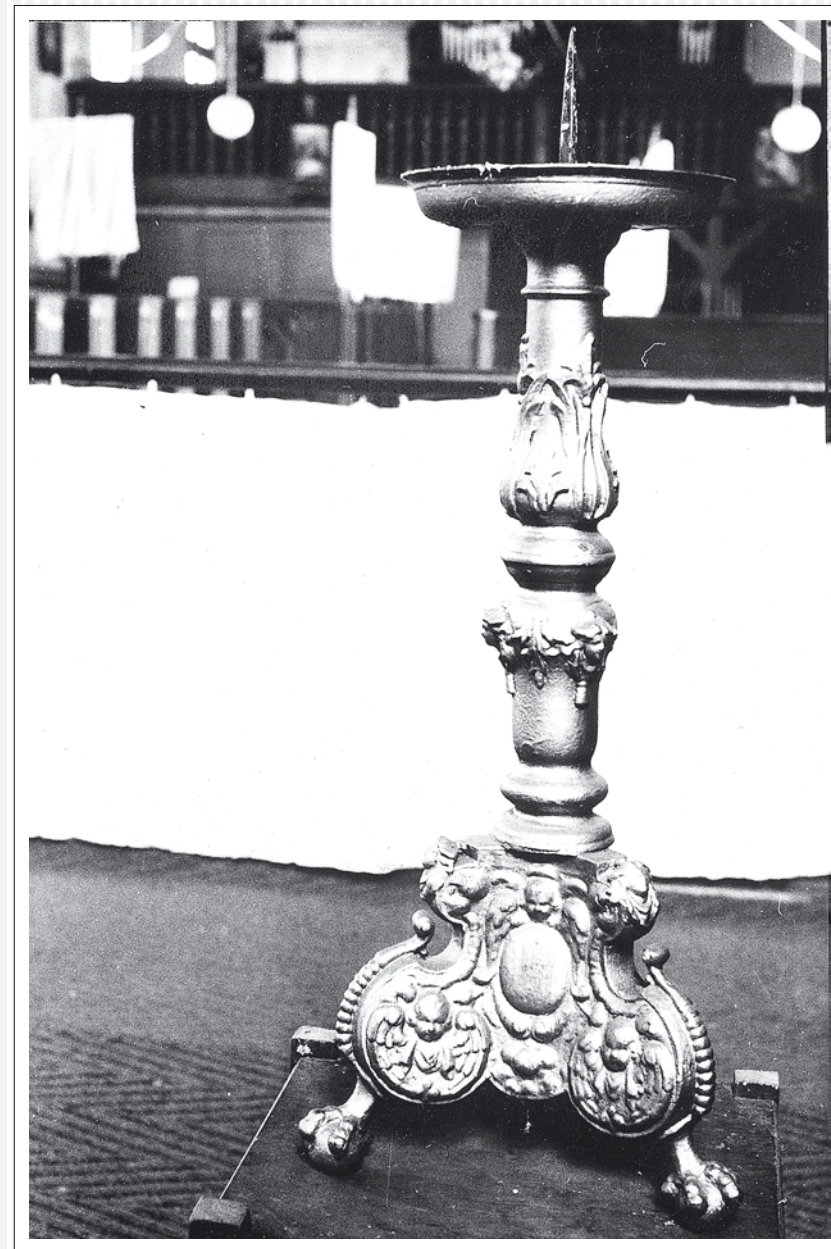
Data kradzieży/zaginięcia: 1962-1987.

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Lichtarze zaginęły w nn okolicznościach w latach 1962-1987. Ich brak stwierdzono podczas kontroli WUOZ we wrześniu 1987 roku, potwierdzając to wpisem w karcie.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10478

Bibliografia: H. Lemcke, Die Bau und Kunstdenkmaler des Rgbz. Stettin, Heft. III, Stettin 1900, s. 339; R. Kąsinowska, Karta ewidencyjna zabytku: Lichtarz, Kościół w Nowym Warpnie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin listopad 1962 r.; Foto WKZ Szczecin 269/6497-6498.

Lichtarz w kościele w Nowym Warpnie, 1962

Nazwa: Świecznik korpusowy

Autor: nn

Materiał: brąz

Wiek powstania: 1621 rok

Wymiary: brak

Opis: Barokowy świecznik korpusowy stanowił wyposażenie kościoła w Nowym Warpnie. Świecznik pomalowany był srebrną brązą.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Nowe Warpno, Kościół parafialny, Parafia pw. Wniebowzięcia NMP w Nowym Warpnie.

Data kradzieży/zaginięcia: 1962-1987.

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Świecznik korpusowy zaginął w nn okolicznościach w latach 1962-1987. Jego brak stwierdzono podczas kontroli WUOZ we wrześniu 1987 roku, potwierdzając to wpisem w karcie.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10479

Bibliografia: H. Lemcke, Die Bau und Kunstdenkmaler des Rgbz. Stettin, Heft. III, Stettin 1900, s. 339; R. Kąsinowska, Karta ewidencyjna zabytku: Świecznik, Kościół w Nowym Warpnie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin listopad 1962 r.; Foto WKZ Szczecin 269/6504-6505.

Świecznik korpusowy w kościele w Nowym Warpnie, 1962

Nazwa: Świeczniki ołtarzowe (2 sztuki)

Autor: nn

Materiał: stop miedzi, odlew posrebrzany

Wiek powstania: 1 poł. XX w.

Wysokość: 41 cm

Średnica podstawy: 16,5 cm

Opis: Stożące, jednoświecowe neoklasycystyczne świeczniki ołtarzowe stanowiły wyposażenie kościoła w Nowym Warpnie.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Nowe Warpno, Kościół parafialny, Parafia pw. Wniebowzięcia NMP w Nowym Warpnie

Data kradzieży/zaginięcia: 1987-1997.

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Lichtarze zaginęły w nn okolicznościach w latach 1987-1997. Ich brak stwierdzono podczas kontroli WUOZ w dn. 20 czerwca 1997 roku, potwierdzając to wpisem w karcie.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10480

Bibliografia: E. Gwiazdowska, Karta ewidencyjna zabytku: Świeczniki ołtarzowe, Kościół w Nowym Warpnie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 21 listopada 1987 r.; Foto WKZ Szczecin brak nr inw.

Świeczniki ołtarzowe w kościele w Nowym Warpnie, 1987

Nazwa: Świeczniki ołtarzowe (2 sztuki)

Autor: nn warsztat pomorski

Materiał: srebro, odlew

Wiek powstania: 1936 rok

Wysokość: 38 cm

Średnica podstawy: 17 cm

Opis: Stojące, jednoświecowe neobarokowe świeczniki ołtarzowe stanowiły wyposażenie kościoła w Nowym Warpnie, ufundowane zostały 19 września 1936 roku z okazji 75 rocznicy Cechu Kominiarzy przez żony członków cechu. Spiralnie skręcone trzony posiadały baniaste 8-płatkowe podstawy. W jednym z świeczników brakowało profitki z kolcem. Na brzegu stopy znajduje się grawerowany napis: *Zum 75 jähr. Jubiläum der Schornsteinfeger Innung zu Stettin 19.9.1936 gestiftet v.d. Frauen der Stettiner Innung*. Obok inskrypcji znajdują się dwie punce: pierwsza nierozpoznana, druga z koroną i oznaczeniem 830 S – niemiecka próba srebra, używana od 1888 roku.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Nowe Warpno, Kościół parafialny, Parafia pw. Wniebowzięcia NMP w Nowym Warpnie

Data kradzieży/zaginięcia: 1987-1997.

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Lichtarze zaginęły w nn okolicznościach w latach 1987-1997. Ich brak stwierdzono podczas kontroli WUOZ w dn. 20 czerwca 1997 roku, potwierdzając to wpisem w karcie.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10481

Bibliografia: E. Gwiazdowska, Karta ewidencyjna zabytku: Świeczniki ołtarzowe, Kościół w Nowym Warpnie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 21 listopada 1987 r.; Foto WKZ Szczecin nr inw. 20140.

Świeczniki ołtarzowe w kościele w Nowym Warpnie, 1987

Nazwa: Zaplecek ambony

Autor: nn warsztat pomorski

Materiał: drewno, tempera

Wiek powstania: 2 poł. XVIII w.

Wysokość: 101 cm

Szerokość: 60 cm

Opis: Zaplecek ambony z obrazem Chrystusa Pantokratora przeniesiono po II wojnie światowej do Tanowa z rozebranego kościoła w Mścięcinnie. Prostokątny pionowy obraz wykonany temperą na desce, przedstawia kroczącą postać Chrystusa w kremowej sukni i czerwonym płaszczu. Głowa otoczona jest aureolą, prawa ręka uniesiona z trzema palcami wyciągniętymi ku górze, lewa ręka trzyma jabłko królewskie. W kościele zachowała się czasza ambony z przedstawieniami 4 ewangelistów. Ambona wpisana jest w rejestr zabytków B-22 z dn. 27.12.2002 r., decyzja ZR4000/13/1-5/St/2002.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Tanowo, Kościół, Parafia pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Tanowie

Data kradzieży/zaginięcia: 1987 - 30 sierpnia 2002 r.

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Obraz z zapleckiem zaginął w nn okolicznościach w latach 1987-2002. Jego brak stwierdzono podczas kontroli WUOZ w dn. 30 sierpnia 2002 roku, potwierdzając to wpisem w karcie.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10482

Bibliografia: E. Gwiazdowska, Karta ewidencyjna zabytku: Obraz – Chrystus Pantokrator, Kościół w Tanowie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 25 listopada 1987 r.; Foto WKZ Szczecin nr inw. 20170.

Zaplecek ambony w kościele w Tanowie, 1987

Nazwa: Tacka

Autor: nn warsztat z Pomorza Zachodniego

Materiał: metal, kucie

Wiek powstania: ok. 1754 rok

Długość: 33,3 cm

Szerokość: 24 cm

Opis: Tacka została ufundowana dla kościoła przez pastora Johanna Heinricha Jordana z Trzebieży w 1754 roku. Owalna tacka wykonana została z jasnego metalu. Kołnierz tacki posiada wewnętrzną owalną krawędź, krawędź zewnętrzną profilowaną, ozdobioną ornamentem sznurowym. Na lustrze tacki znajduje się punktowany napis, ujęty po bokach gałązkami: Joh. Heinr. Jordan/Past. Ziegenort/1754. Tacka posiadała porysowane lustro, oraz drobne zagniecenia ścianek bocznych.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Trzebież, Kościół parafialny, Parafia pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Trzebieży

Data kradzieży/zaginięcia: 1987 - 14 listopada 2014 r.

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Tacka zaginęła w nn okolicznościach w latach 1987-2014. Jej brak stwierdzono podczas realizacji programu rejestracji zabytków w pow. polickim w dn. 14 listopada 2014 roku.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10483

Bibliografia: E. Gwiazdowska, Karta ewidencyjna zabytku: Tacka, Kościół w Tanowie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 25 listopada 1987 r.; Foto WKZ Szczecin nr inw. 20209.

Tacka w kościele w Trzebieży, 1987

Nazwa: Anioł chrzcielny

Autor: nn

Materiał: drewno polichromowane, snycerka

Wiek powstania: 1 poł. XVIII w.

Wysokość: 130 cm

Opis: Barokowa rzeźba anioła chrzcielnego stanowiła wyposażenie kościoła w Wąwelnicy. Była to pełnoplastyczna figura anioła o przysadzistych proporcjach. W połowie wysokości figury, z brzucha anioła wystawał metalowy bolec z kółkiem, połączony z podobnym mocowaniem od strony pleców anioła. Rzeźbie brakowało obu ramion, stóp i skrzydeł. Drewno zaatakowane było przez owada, przez co powstały liczne ubytki w strukturze oraz polichromii. W fałdach szat zachowały się ślady zniszczonej błękitnej polichromii.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Wąwelnica, Kościół filialny, Parafia pw. Chrystusa Króla Wszechświata w Dołujach

Data kradzieży/zaginięcia: 1986 - 20 listopada 2014 r.

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Rzeźba zaginęła w nn okolicznościach w latach 1986-2014. Jej brak stwierdzono podczas realizacji programu rejestracji zabytków w pow. polickim w dn. 20 listopada 2014 roku.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10484

Bibliografia: B. Ochendowska-Grzelak, Karta ewidencyjna zabytku: Rzeźba-Anioł chrzcielny, Kościół w Wąwelnicy, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin czerwiec 1986 r.; Foto WKZ Szczecin nr inw. (brak)

Anioł chrzcielny w kościele w Wąwelnicy, 1962

Nazwa: Prospekt organowy

Autor: nn

Materiał: drewno, techniki stolarskie

Wiek powstania: pocz. XX w.

Wysokość: brak

Opis: Pięcioosiowy prospekt organowy wbudowany był w balustradę empyry chóru muzycznego. Wyższa część środkowa łączy się z częściami bocznymi poprzez niższe segmenty. Trzy wyższe części zwieńczone są palmetowymi naszczytnikami. Dziewięć otworów na piszczałki posiada półkoliste zamknięcia. Prospekt pomalowany był farbą olejną. W dwóch otworach na piszczałki brakowało części obramienia.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Wąwelnica, Kościół filialny, Parafia pw. Chrystusa Króla Wszechświata w Dołujach

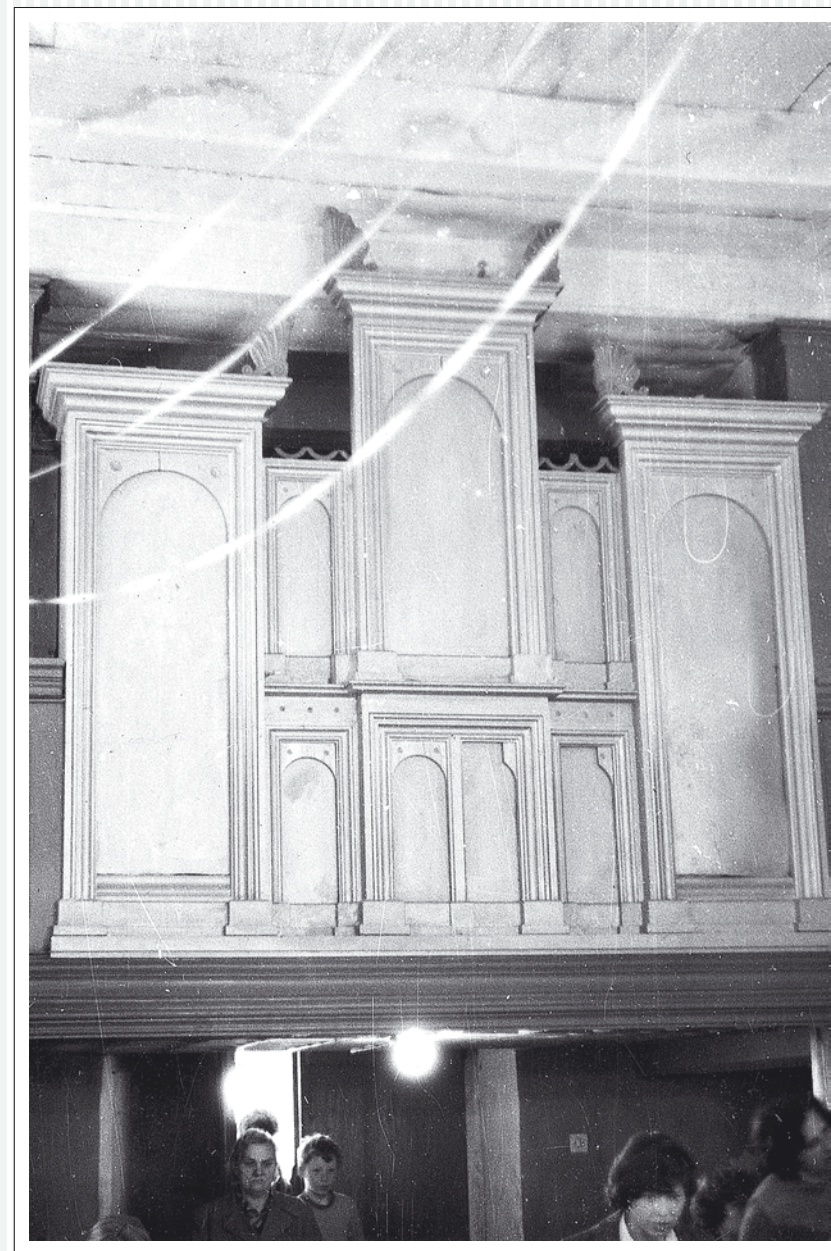
Data kradzieży/zaginięcia: 1986 - 20 listopada 2014 r.

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Prospekt zaginął w nn okolicznościach w latach 1986-2014. Jego brak stwierdzono podczas realizacji programu rejestracji zabytków w pow. polickim w dn. 20 listopada 2014 roku.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10485

Bibliografia: B. Ochendowska-Grzelak, Karta ewidencyjna zabytku: Prospekt organowy, Kościół w Wąwelnicy, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin czerwiec 1986 r.; Foto WKZ Szczecin nr inw. 15656.

Prospekt organowy w kościele w Wąwelnicy, 1986

Nazwa: Świecznik korpusowy

Autor: nn

Materiał: mosiądz, brąz, odlew

Wiek powstania: XVII w.

Wysokość: 130 cm

Średnica: 55 cm

Opis: Barokowy świecznik korpusowy stanowił przedwojenne wyposażenie kościoła w Wąwelnicy. Posiadał profilowany trzon, ozdobiony u góry dwugłowym orłem oraz kulą na dole. Zawieszony był na lince, z nawleczonymi pięcioma kulami. W 1962 roku świecznik był pomalowany brązem, posiadał niekompletne ramiona. W 1986 roku świecznik przerobiony już był na świecznik elektryczny, pomalowany srebrzanką, brakowało mu również profitek.

Rejestr zabytków: brak

Miejsce kradzieży/zaginięcia: Wąwelnica, Kościół filialny, Parafia pw. Chrystusa Króla Wszechświata w Dołujach

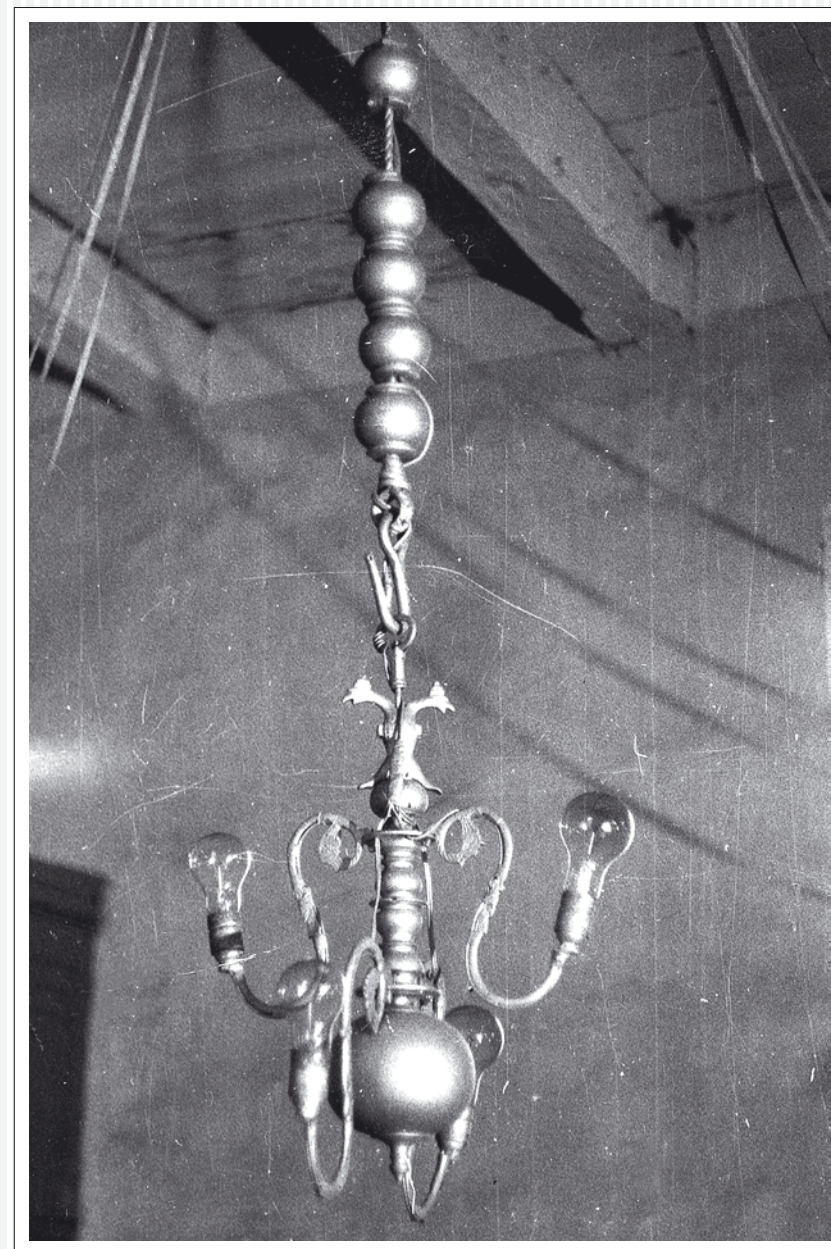
Data kradzieży/zaginięcia: 1986 - 20 listopada 2014 r.

Okoliczności kradzieży/zaginięcia: Świecznik zaginął w nn okolicznościach w latach 1986-2014. Jego brak stwierdzono podczas realizacji programu rejestracji zabytków w pow. polickim w dn. 20 listopada 2014 roku.

Jednostka prowadząca sprawę: KWP Szczecin za L.dz. WP-3027/14

Rejestracja w bazie NIMOZ: 10486

Bibliografia: B. Ochendowska-Grzelak, Karta ewidencyjna zabytku: Świecznik korpusowy, Kościół w Wąwelnicy, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin czerwiec 1986 r.; Foto WKZ Szczecin nr inw. 268/6490, 15661-15662.

Świecznik korpusowy w kościele w Wąwelnicy, 1987

Wykaz źródeł i literatury

Źródła niepublikowane

Komenda Wojewódzka Policji w Szczecinie

Łuczak M., Projekt „Rejestracja zabytków oraz ochrona dziedzictwa kulturowego województwa zachodniopomorskiego”. Program pilotażowy „Rejestracja obiektów zabytkowych na terenie miasta Szczecina”, mps., KWP Szczecin 2008

Łuczak M., Projekt „Poprawa bezpieczeństwa zabytków sakralnych w powiecie polickim”, WP KWP Szczecin, L.dz. WP-2760/14.

Schöller E., *The current situation of forgeries in art market*, Materiały z konferencji CEPOL, Rzym 2008.

Decyzja Komendanta Wojewódzkiego Policji w Szczecinie nr 329/08 z dn. 20.11.2008 r. w spr. powołania nieetatowego zespołu koordynującego działania dotyczące zagadnienia zwalczania przestępczości przeciwko zabytkom.

Pismo KWP w Szczecinie do Starosty Stargardzkiego, WK KWP, L.dz. 5904/12.

Pismo KWP w Szczecinie do NIMOZ z dn. 05 II 2014 r., L.dz. KR-I-585/14

Pismo parafii pw. Św. Trójcy w Kołbaskowie do KWP Szczecin z dn. 27 XI 2014 r.

Starostwo Powiatowe w Stargardzie Szczecińskim

Program „Bezpieczeństwo zabytków naszą wspólną sprawą”, w zb. Starostwa Powiatowego w Stargardzie Szczecińskim, Stargard Szczeciński 2012

Pismo Starostwa Powiatowego w Stargardzie Szczecińskim z dn. 4 II 2014 r., Sygn. WP.4123.3.1.Oc1 w zb. WK KWP w Szczecinie

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Szczecinie

Gwiazdowska E., Karta ewidencyjna zabytku: Kielich mszalny, Kościół w Niekłończycy, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 25 listopada 1987 r.

Gwiazdowska E., Karta ewidencyjna zabytku: Krzyż ołtarzowy, Kościół w Niekłończycy, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 25 listopada 1987 r.

Gwiazdowska E., Karta ewidencyjna zabytku: Obraz - Chrystus Pantokrator, Kościół w Tanowie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 25 listopada 1987 r.

Gwiazdowska E., Karta ewidencyjna zabytku: Patena Kościół w Niekłończycy, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 25 listopada 1987 r.

Gwiazdowska E., Karta ewidencyjna zabytku: Rzeźba - Krucyfiks, Kościół w Policach, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 26 listopada 1986 r.

Gwiazdowska E., Karta ewidencyjna zabytku: Świeczniki ołtarzowe, Kościół w Nowym Warpnie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 21 listopada 1987 r.

Gwiazdowska E., Karta ewidencyjna zabytku: Tacka, Kościół w Tanowie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 25 listopada 1987 r.

Horoszko S., Karta ewidencyjna zabytku: Dzwon, Kościół w Kołbaskowie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 22 listopada 1987 r.

Horoszko S., Karta ewidencyjna zabytku: Fotel, Kościół w Będargowie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 23 listopada 1987 r.

Horoszko S., Karta ewidencyjna zabytku: Fotel, Kościół w Będargowie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 22 listopada 1987 r.

Horoszko S., Karta ewidencyjna zabytku: Patena, Kościół w Kołbaskowie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 22 listopada 1987 r.

Horoszko S., Karta ewidencyjna zabytku: Podstawa pod kwiaty, Kościół w Będargowie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 22 listopada 1987 r.

Horoszko S., Karta ewidencyjna zabytku: Tarcza herbowa, Kościół w Barnistawiu, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin 22 XI 1987 r.

Kąsinowska R., Karta ewidencyjna zabytku: Lichtarz, Kościół w Nowym Warpnie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin listopad 1962 r.

Kąsinowska R., Karta ewidencyjna zabytku: Misa chrzcielna, Kościół w Bezzreczu, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin grudzień 1962 r.

Kąsinowska R., Karta ewidencyjna zabytku: Rzeźba, Kościół w Bezzreczu, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin grudzień 1962 r.

Kąsinowska R., Karta ewidencyjna zabytku: Obraz – Ukrzyżowanie, Kościół w Kołbaskowie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin grudzień 1962 r.

Kąsinowska R., Karta ewidencyjna zabytku: Ołtarz-fragmenty, Kościół w Kołbaskowie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin grudzień 1962 r.

Kąsinowska R., Karta ewidencyjna zabytku: Świecznik, Kościół w Nowym Warpnie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin listopad 1962 r.

Ochendowska-Grzelak B., Karta ewidencyjna zabytku: Krucyfiks, Kościół w Mierzynie, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin czerwiec 1986 r.

Ochendowska-Grzelak B., Karta ewidencyjna zabytku: Prospekt organowy, Kościół w Wąwelnicy, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin czerwiec 1986 r.

Ochendowska-Grzelak B., Karta ewidencyjna zabytku: Rzeźba-Anioł chrzcielny, Kościół w Wąwelnicy, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin czerwiec 1986 r.

Ochendowska-Grzelak B., Karta ewidencyjna zabytku: Świecznik, Kościół w Bezzreczu, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin czerwiec 1986 r.

Ochendowska-Grzelak B., Karta ewidencyjna zabytku: Świecznik korpusowy, Kościół w Wąwelnicy, mps w zb. WKZ Szczecin, Szczecin czerwiec 1986 r.

Źródła normatywne

Dyrektywa 93/7/EWG z dnia 15 marca 1993 roku w sprawie zwrotu dóbr kultury wyprowadzonych niezgodnie z prawem z terytorium państwa członkowskiego (Dz. Urz. WE L 74 z 27.03.1993).

Kodeks Prawa Kanonicznego, Poznań 1983

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 r.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568)

Wydawnictwa źródłowe i opracowania współczesne

Berghaus H., *Landbuch der Herzogthum Pommern und des Fürstenthums Rügen*, t.II, Anklam, Berlin 1865.

Buszko A., *Ewolucja myśli architektonicznej w sztuce sakralnej po reformach Soboru Watykańskiego II na przykładzie Krakowa*, Kraków 2006, rozprawa doktorska w zb. Biblioteki Politechniki Krakowskiej

Kalita-Skwirzyńska K., M. Opęchowski, *Dobra i okolice*, Szczecin 2008.

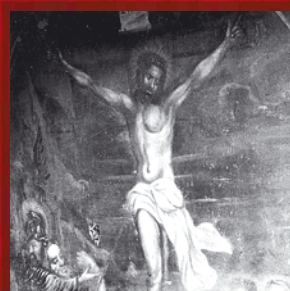
Kalita-Skwirzyńska K., Jasienica, Szczecin 2005; K. Kalita-Skwirzyńska, M. Opęchowski, *Stolec, Rzędziny, Łęgi*, Szczecin 2005

Kostynowicz R., *Kościół Archidiecezji Szczecińsko-Kamińskiej*, t. II, Szczecin 2000

Kwiatkowska L., Maksymiuk M., Pielas M., *Instrukcja opracowywania kart ewidencyjnych zabytków ruchomych*, Warszawa 2008, rozdział V, pkt. 1.1.1.1.

- Lemcke H., *Die Bau- und Kunstdenkmäler des Regierungsbezirks Stettin*, Heft. IV Der Kreis Usedom- Wolin, Stettin 1900.
- Lemcke H., *Die Bau- und Kunstdenkmäler des Regierungsbezirks Stettin*, Heft V, Stettin 1901
- Łopuch W., *Nowe Warpno*, Szczecin 2007; W. Łopuch, *Nowe Warpno*, Szczecin 2010.
- Łuczak M., *Gotyckie kościoły Gminy Kolbaskowo*, Szczecin 2013
- Łuczak M., *Historia i zabytki Gminy Kolbaskowo*, Szczecin 2010.
- Łuczak M., *Mierzyn przez wieki*, Szczecin 2013
- Łuczak M., *Policja w walce o zabytki. Zbiór zagadnień z przeciwdziałania przestępczości przeciwko zabytkom. Katalog zabytków i dzieł utraconych z województwa zachodniopomorskiego*, Szczecin 2012.
- Łuczak M., *Szczecin Krzekowo, Bezrzecze*, Szczecin 2010.
- Świechowski Z., *Architektura granitowa Pomorza Zachodniego w XIII w.*, Poznań 1950
- Archidiecezja Szczecińsko-Kamieńska w roku trzydziestolecia 1972-2007*, Szczecin 2007.
- Encyklopedia Szczecina*, Suppl. I, Szczecin 2003.
- Katalog zabytków powiatu stargardzkiego*, t. 1-2. red. Marcin Majewski. Stargard: Muzeum w Stargardzie, 2010.
- Kościół Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej*, t. 1, Szczecin 2014.

Utracone zabytki
sakralne
powiatu polickiego

ISBN 978-83-7518-721-2